

Zo Shirəm kan Matiyu Rəsh gwa

*Təlankur kə shirəm den gəs kə Yesu
(Luk 3.23-38)*

¹ Mənkən ni'e təlankur kə gəs kə Yesu Almasihu gəsgal kə Dauda, muntu kan gəsgal kə Ibərahim ni gwa.

² Ibərahim ni'e basi Ishaku, Ishaku ni'e basi Yakubu, Yakubu ni'e basi Yahuda na mir ezəni.

³ Yahuda ni'e basi Peres na Zera. Nazin ni'e Tamar. Peres ni'e basi Hezron, Hezron ni'e basi Aram.

⁴ Aram ni'e basi Aminadab, Aminadab ni'e basi Nashon, Nashon ni'e basi Salmon,

⁵ Salmon ni'e basi Bo'az. Nas ni'e Rahab. Bo'az ni'e basi Obed, muntu nas ni'e Rut gwa, kan Obed ni'e basi Yesse.

⁶ Yesse ni'e basi gun Dauda.

Dauda ni'e basi Solomon, muntu kan nas ni'e Batsheba kan faro gər kə Uriya ni gwa.

⁷ Solomon ni'e basi Rehobowam, Rehobowam ni'e basi Abiya kan Abiya ni'e basi Asa.

⁸ Asa ni'e basi Yehoshapat. Yehoshapat ni'e basi Yoram, kan Yoram ni'e basi Uzziya.

⁹ Uzziya ni'e basi Yotam. Yotam ni'e basi Ahas kan Ahas ni'e basi Hezikiya.

¹⁰ Hezikiya ni'e basi Manasse, Manasse ni'e basi Amon, kan Amon ni'e basi Yosiya.

¹¹ Yosiya ni'e basi Yekoniya na mir mən gəpi gəs kan dəm zher wokoci tu yem wur su Babila kagwa.

¹² Den kaar kə yemi gəzən zher su Babila kawo, Yekoniya dəm basi Sheyaltiyel, Sheyaltiyel ni'e basi Zerubabel.

¹³ Zerubabel ni'e basi Abihud, Abihud ni'e basi Eliyakim kan Eliyakim ni'e basi Azor.

¹⁴ Azor ni'e basi Zadok, Zadok ngapo basi Akim ni kan Akim ni'e basi Eliyud.

¹⁵ Eliyud ni'e basi Eleyazar. Eleyazar ni'e basi Mattan kan Mattan eso basi Yakubu ni.

¹⁶ Kano Yakubu ni'e basi Isubu ba kos kə Maryamu muntu kan gər Yesu kan ba la ti bi'e Almasihu gwa.

¹⁷ Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den Ibərahim ar ri den gəri kə Dauda gwa. Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse es argon tu pən den Dauda ba ri wokoci tu yem mbarəm kə Isra'ila wu dəm zher gip atl kə Babila gwa. Eso, məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den dəmi zher su Babilaka ar ba ri den Almasihu gwa.

*Gəri kə Yesu Almasihu.
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Nankən ni gəri kə Yesu Almasihu ra. Wokoci tu Maryamu ra na o gam dati kə gudlumi na Isubuwo, tə dəm gər gəs wu da'a, ar ni shin tə ra na tu gəri muntu tə zam tər kar Ruhu kə Yam gwa.

¹⁹ Isubu nye kos gəsiwo, mən pitən dlat ni. Tə ndu dəli shirəmika kari da'a bəse tə la ti gip sham kar mbarəme. Ar ni tə pən tor gip mbatl gəs'e tii za təkə shok.

²⁰ Ama nan tã den damtãn denewo, ar ni nye mæn kartãn kã Babom Yam dæl kar ti gip tlon tã wul ti'e, <<Isubu gæsgal kã Dauda ba kã kum bærti kã pæni Maryamu tã dæm gær gi da'a. Pæni tu gæs tuwo tãp kar Ruhu kã Yam ni.

²¹ Tii gær nya, kan kã ne ti sun'e Yesu, domici tin tii dæli mbaræm gæska gip warwat pitæne.>>

²² Muntu kup pini kã dã laa'i argon tu Babom Yam yari tãp kar mæn yari shiræm kã Yam gwa'e,

²³ <<Nye gær mæn yap gam baa zam tu'e, tã gær nya moni, baa la ti bi'e Imanuel.>> Gæs kã sunyi'e, <<Yam ra nan mi.>>

²⁴ Nan Isubu putuwo, ar ni tã pi kandatu nye mæn kartãn kã Yami yari ti gwa, tã pæn Maryamu tã dæm gær gæsi.

²⁵ Ama tã mom ti nya mætliyi da'a, har tã gær nya gæsi. Kan Isubu ba ne ti sun'e Yesu.

2

Cwattãn kã mæn momi zænges tor gabæs

¹ Den kaar kã gæri Yesu gip bæn Betelehem gip kætĩ atl kã mæn Yahuda, wokoci tu Hiridus ra den dandi gwawo, ar ni mæn momi zænges jen tli tor gabæs wu sur bæn kã Urshalima.

² Wu ngen momi, wu wule, <<Ako ni pel gun kã mæn Yahuda tu kan'i gær ti gwa ra? Domici mæ shin zænges gæs su gabæska ar ni mæ tor kã dã mæ bote ti.>>

³ Nan gun Hiridus kum untuwo, ar ghun ti naari nan ti na mbaræm kã Urshalima kup.

⁴ Kan tã dom kiri mæn keri bar ju ñiri Yam gwa kup, na mæn kulci mbaræm den kulci kã Musa, kan tã ngen momi las tu baa gær Almasihu gwa.

⁵ Ar ni wu nēmi ti wu wule, <<gip Betelehem ni kan ra gip kēti atl kē mēn Yahuda gwa, domici untun mēn yari shirēm kē Yam rēsh'e,

⁶ <Ki Betelehem kan ra gip kēti atl kē mēn Yahuda gwa, ba'e ki ni kē mani kaltēn gip mir bēn kē mēn Yahuda da'a. Fawo gip ki ni baa gēr bar mēn kopi na mbarēme, muntu baa le mbarēm gēn kē Isra'ila wule tēm gwa.> >>

⁷ Ar ni Hiridus la bi mēn momi zēnges ju muri, tē ngen momi wokoci tu zēngesi dēl gwa.

⁸ Kan tē kar wur tē wule, <<Te ni gip bēn Betelehem, kē ngen ni gēs kē nyayi hoyi. Kēn ni kē zam tiwo, kē ter yarim ni, ami ma a te bote ti.>>

⁹ Nan wu kum shirēm kē gunyiwo, ar ni wu ndara. Ar ni zēnges tu kan wu shin su gabēs ka gwa ba nde wur cina ar ba ri dlēr sur gam las tu kan nyayi ra gwa.

¹⁰ Nan wu shin zēngesiwo, ar ni wu pi ghol mbatl hoyi.

¹¹ Nan wu te gip bomiwo, kan wu shin nyayi na nas Maryamu, ar ni wu ngus cina da ti wu bote ti. Kano wu bul posh gēzēn wu bi ti bari; ga zēnariya, na lubban, na mur, munjuwo mir mēn tēmi kasēr ni kē keri, na kē bērketēne.

¹² Nan dēli wur kēm gip tlon den ba dē wu'i pal tēp kar gun Hiridus dawo, ar ni wu kop zut tēp gon wu pal rēn atl gēzēnka.

Isubu na Maryamu kētar gēzēn su Masarka

¹³ Nan ga mēn momi bari ndarawo, ar ni nye mēn kartēn kē Babom Yam gon dēl kar Isubu gip tlone. Tē wul ti'e, <<Tlyam kē pēn nyayi na nas kē

kətər ni gin te atl kə Masarka, kə dām ni teka, se ami ni a yari in'e də kə pal ter gwa, domici Hiridus den ngeni nyayi kə də tər ti eka.>>

¹⁴ Ar ni Isubu tlyam kan tər pən nyayi na nas gip gasi, tər ndara Masar.

¹⁵ Tər dām teka ba ri kaar kə məštən kə Hiridus. Muntu pi ni kə də laa'i argon tu Babom yari tər bi də mən yari shirəm kə Yam gwa'e, <<Ter Masar ni a la bi nya gəni.>>

Ri mimir mir moni eka

¹⁶ Nan Hiridus shin mən momi zənges ju pali təkə kədləmiwo, ar ni lo ci ti naar kan tər kar bar də ri kup mimir moni munju ra gip bən Betelehem na kosack kə bəni gwa eka, munju ri sheti ghon rop na munju ri untu wu dagwa. Tər pən ni kə pi untu den wokoci tu mən momi zənges ju yari ti shirəm den nyayi gwa.

¹⁷ Wokociyi ni shirəm kə Irmiya, mən yari shirəm kə Yam laa'i'e,

¹⁸ <<Kum yar gon
gip bən kə Rama,
yar kulu na dun
mbatl mən nartəni.
Rahila ni den kulu
den mimir gəsi.
Tər nge kumi də ida'i ti mbatlka,
domici wu'i da'a.>>

Paltən Nazarat

¹⁹ Nan Hiridus məškawo, ar ni mən kartən kə Babom Yam gon dəl kar Isubu gip tlon te Masarka,

²⁰ tə wul ti'e, <<Tlyami, kə pən nyayi na nas kə pal ni te gip kəti atl kə Isra'ilaka, domici munju ba ngen ri nyeyi ekawo wu məsh kawı.>>

²¹ Ar ni tə tlyam kan tə pən nyayi na nas wu pal te atl kə Isra'ilaka.

²² Ama nan tə kum'e Arkilawus ni pal den dandi kə bas Hiridus mən lish kə Yahudiyawo, ar ni bərti ci ti kə tetən lasi. Ama nan dəli tə kəm gip tlonu, ar ni tə rat gəs gip kəti atl kə Galili.

²³ Kan tə te dəm gip bən gon kan ba wul ti'e Nazarat gwa, den bi yari kə ga mən yari shirəm kə Yam'e, <<Baa la ti bi'e, Ba mən Nazarat.>>

3

*La'i icin kə Yohana mən pi batisma
(Mar 1.1-8; Luk 3.1-18; Yoh 1.19-28)*

¹ Gip muri ja ni Yohana mən pi batisma điri, tə den wazu shirəm kə Yam gip kəti atl kə mən Yahuda,

² tə den wultən'e, <<Ci ni atl gam kə pal ni kar Yami, domici mulki kə Yam mbira kosak wi.>>

³ Muntu ni'e mbarəm tu kan Ishaya mən yari shirəm kə Yam shirəm den ti gwa'e,

<<Yar kə gon mən latən bi
gip ləp den wultən'e,
<Kərkəmi ni Babom guntəp
kə cwattən gəsi,

də guntəp gəs dəm na ta'i.> >>

⁴ Tutul dli ka ta rakumi ni Yohana la'i, tə dləmat ti na late. Fingal gəs ni'e zas na domi.

⁵ Mbarəm kə bən kə Urshalima na kə mən kəti atl kə Yahudiya na mən atl kə bi bula Urdun pi ta đirtən kar ti.

⁶ Wu ɗir gip dlom mbarəm wu yari warwat pitən gəzəni, kan tə pi wur batisma gip bula kə Urdun.

⁷ Nan tə shin mən Parise na mən Sadukiya na womti den ɗirtən kə də pi wur batismawo. Ar ni tə wul wur'e, <<Kən ga badər kə wonzi! Woni dəli in kəm kə də kə kətəri ni lo kə Yam mən ɗirtən we?

⁸ Pi ni mbap tu kan baa gode ci atl gam na paltən gin kar Yam gwa.

⁹ Ba kə bo ni ngetl den'e, <Ibərahim ni'e be gin da'a.> A yari ine, Yam baa mani pi Ibərahim mimir na tat ju.

¹⁰ Tare ne bi ndal den gəs kin wi. Kin tu kup kan gəri ho mimir dawo, baa wotl tika də la ti te utuka.

¹¹ Amiwo, a pi in ni batisma na mal kə də gode'e kə ci atl gam kə pal kar Yam wi. Ama gon ra den ɗirtən kaar dami kan manəm nartən gwa, muntu kan kaptəlan gəs ma a kəm pəni da'a. Tii pi in batisma na Ruhu kə Yam na utu.

¹² Gal bətke bar gəs ra am dati, tii sar ba desi bar gəska hoyi, tə dom gesi o tə wi bindika, kan kəptiyi ngapo tə kerika gip utu tu kan baa məsh dagwa.>>

*Pi Yesu batisma
(Mar 1.9-11; Luk 3.21,22)*

¹³ Wokociyi ni Yesu ɗəl ɗir gip kəti atl kə Galili, tə mbubar bula Urdun, kə də Yohana pi ti batisma.

¹⁴ Yohana ndu tə nge gəsi, tə wule, <<Ami kan a ndu'e kə pim batismawo, kə pa ɗir karim esa?>>

¹⁵ Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Naa ar dəm untu kəkəni, domici untu ni ar ndari mə laa'i argon

tu kup dlat ni ar ra kar Yam gwa.>> Na untu ni Yohana nemi ti.

¹⁶ Nan pi Yesu batisma tē dēl tor gip maliwo, ar ni yam b̄uli, kan tē shin Ruhu kē Yam den surtēn wule kuburi tē sur dlər den bibyala gēsi.

¹⁷ Kan ba kum yar dēl sur yam ba wule, <<Muntu ni'e Nya gēni. A ndu ti, kan tē gholim mbatl naari.>>

4

*Godetən kē Yesu
(Mar 1.12,13; Luk 4.1-13)*

¹ Ar ni Ruhu kē Yam ri Yesu gip ləpe, kē dē Shetan mən setən gode ti.

² Nan tē pi guzum mal muri hauya rop (40) pət na gasi, den kariwo, guzum ci ti.

³ Ar ni mən setēni d̄ir tē wul ti'e, <<O ki Nya Yamno, wul tat ju'e wu dēm b̄eredi.>>

⁴ Ama Yesu nemi ti, tē wul ti'e, <<Ar ra na rēshi gip shirēm kē Yam'e, <Na b̄eredi ni katl mbarēm ba mani dēmi da'a, ama na ko gonge shirēm kan ba dēl kar Yam gwa ni.> >>

⁵ Ar ni mən setēni si ti b̄ən Urshalima, b̄ən tu kan Yam z̄əzari gam gēs gwa, tē te ti to den gam bom kē Yamka kan to yam naar gwa.

⁶ Tē wul ti'e, <<O ki Nya Yam no, b̄o tuma su atlka. Domici Shirēm kē Yam wule, <Tii bi bi dē mən kartēn kē Yam den wu gaa ki,

b̄əse kē b̄o asēmka den tate.> >>

⁷ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rēshi es'e, <Kii gode Babom Yam gi da'a.> >>

⁸ Den kaariwo, ar ni mən setəni te Yesu den gam tlyari tləndəre, tə ta'i ti am den mulki kə atl kup na nartən gəzəni.

⁹ Tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki kə atl ju kup, ki ni kə nda atl cina da'am kə botem gwa.>>

¹⁰ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tli karəmka, Shetan! Domici ar ra na rəshi'e, <Bote Babom Yam gi nan gəsi. Ti ni katl kii bote ti.> >>

¹¹ Ar ni mən setəni za ti. Kan mir mən kartən kə Yam ba cwat kar ti, wu pi ti mbapi.

*Yesu pare pi mbap gəs gip Galili
(Mar 1.14,15; Luk 4.14,15)*

¹² Nan Yesu kum'e la Yohana ka gip bom kə moni wo, ar ni tə ndara kəti atl kə Galili.

¹³ Kan tə za bən Nazarat, tə te Kaparnahum na dəmi, te bi bar bulağa, las tu kan kə Zebulun na Naftali ni gwa*.

¹⁴ Kə də laa'i argon tu Ishaya mən yari shirəm kə Yam yari gwa'e,

¹⁵ <<Ki las kə Zebulun
na las kə Naftali kan ra gip kəti atl kə Galili,
kəti atl kə munju kan mən Yahuda ni da gwa
kəti atl tu kan kop bi bar bulağa
na markəm bar bula'i,
ar ba su jikat bula Urdun gwa.

¹⁶ Munju ba dəm gip dəmən
shin bar cirtən wi.
Mən dəmi gip dəmən atl kə məshtəno, cirtən cwati
wur wi.>>

4:10 4.10 TTS 6.13. * **4:13 4.13** Zabuluna na Naftaliwo mimir
kə Yakubu ni.

¹⁷ Tun wokoci ta ni Yesu pare la'i icin shirəm kə Yam tə den wultən'e, <<Cini atl gam kə pal ni kar Yami, domici mulki kə Yam mbira kosak wi.>>

*Yesu la bi mən nəmi kos mbarəm wupse
(Mar 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Nan tə den kopi bi bar bula Galiliwo, ar ni tə shin mbarəm rop, Simon kan ba la ti bi'e Bitərus gwa na erəm gəs Andərawus. Tə zam wur den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip mal bar bula'i domici wi mən nəmi kos ni.

¹⁹ Tə wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən dīri mbarəm karəmi.>>

²⁰ Na zhotəne, ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka, kan wu kop ti.

²¹ Nan tə te cinawo, ar ni tə pa shin mbarəm rop, wu ma mən gəpi na mən bari ni, Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana. Tə zam wur gip kungələn jikat mal na bazin Zabadi, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni. Kan tə la wur bi.

²² Ar ni wu za kungələn jikat mali kup na bazini, kan wu kop ti.

*Yesu ne am mbarəm ra na womti
(Luk 6.17-19)*

²³ Yesu kop kup gip kəti atl kə Galili, tə den kulci gip bom domtən kə mən Yahuda. Tə den la'i icin kə zo shirəm dəmi kə Yam gunye, na pəni kumi dli kə ko gonge ciwo kə mbarəme.

²⁴ Na untu ni shirəm den ti ri gip atl kə Siriya kup. Na untu ni pi ta dīri ti mən kumi dli kup, mən patən na ko gonge ciwo, na mən dun itəri, na mən ndetən atli, na munju itər tle wur dlika gwa. Tə warke wur kup.

²⁵ Ar ni mbarəm na womti gip kəti atl kə Galili, na kəta atl kə Dikapolis (mir bən kutl ituwi), na bən Urshalima, na kəti las kə mən Yahuda, na kəti las kə te bi bula Urdun ka kop ti.

5

Kulci kə Yesu den tləndəre

¹ Nan Yesu shin mbarəm dom wur na womtiwo, ar ni tə to gəs den gam tləndəre. Nan tə dəmo, ar ni mir mən kulci kar ti to kar ti.

² Ar ni tə kulci wur tə wule.

Albarka

(Luk 6.20-23)

³ <<Mən ghol mbatl ni'e munju kan mom na dattən gəzən gip ruhu gwa.

Mulki kə Yamo gwazin ni.

⁴ Mən ghol mbatl ni'e munju ra na dun mbatl gwa. Yam baa ida'i wur mbatli.

⁵ Mən ghol mbatl ni'e munju kan pali gam gəzənka atli gwa.

Atl kundərəndlip baa dəm gwazini.

⁶ Mən ghol mbatl ni'e munju ba kum guzum na lam pi argon tu kan dlat ni ar ra gwa.

Yam baa laa'i wur tu na argon tu wu ndu gwa.

⁷ Mən ghol mbatl ni'e munju ra na guna ger gwa. Yam baa kum guna gəzəni.

⁸ Mən ghol mbatl ni'e munju mbatl gəzən ra ngəlan gwa.

Wi shin Yami.

⁹ Mən ghol mbatl ni'e mən sitin gip dlom kə dīri dəmi zhəlili.

Baa la wur bi mimir kə Yami.

10 Mən ghol mbatl ni'e munju kan ba kumi wur dli den bi pitən dlat gwa.

Mulki kə Yamo gwazin ni.>>

11 <<Kən mən ghol mbatl ni wokoci tu mbarəm ba zage ine, wu kumi in dli, wu pa ne in ko gonge d̄asi tu te gamka den kən mən kopi gən ni gwa.

12 Untu ni wu kumi dli ga mən yari shirəm kə Yam munju kan ra kapən kən gwa. Gyaml ni kə pi ni ghol mbatl na naari, domici argon tu Yam baa bi in to yamkawo ar naari.>>

*Kulci den Mas na cirtəni
(Mar 9.50; Luk 14.34,35)*

13 <<Kən nəra wule mas gip atl kundərəndlip. Mas ni njulkawo, na unun ba pali təmtən gəs we? Ar i na mbap kə pi da'a, se də shotika, də mbarəm desika.>>

14 <<Kən nəra wule cirtən kar mbarəm den kaar atli. Bən tu kan tu to den tudu kawo, ba mani ghundər gəska da'a.

15 Ba mbəsh utu gip pitila kan də zup ka na bar gal da'a. Ama ba ne ti ni den ba dəmi gəsi, kan ar bi mbarəm kə bomi kup cirtəni.

16 Untu ma, za ni də cirtən gin cir cina də mbarəme, kə də wu shin mbuni mbap gin ra, arni wi d̄əda Ba gin kə to yamka.>>

Kulci den kulci kə Musa

17 <<Ba kə pən ni den a sur ni kə də a pika na kulci kə Musa, ko rəshi kə ga mən yari shirəm kə Yam da'a. A sur ni kə də a pa'ika nan wur da'a, ama kə də a laa'i wur ni.

18 Ge shirəm ni a yari in'e, yam na atl baa paka, ama ko nye njem ko d̄igo gon ra da'a gip Kulci

kə Musa kan ba pika nari kapən də ko unu pi kandatu Kulciyi wule ar baa pi gwa.

¹⁹ Ra'untuwo, kup muntu kan cen nəm gip Kulci ju ka, kan tə pa kulci jen wu cen Kulciyi ka pa'o, baa wul ti'e kali gip mulki kə Yami. Ngapo, kup muntu kan kop Kulciyi, kan tə kulci jeno, baa wul ti'e mən nartən gip mulki kə Yami.

²⁰ A yari in'e, pitən dlat gin ni man kə me gam kə Parise na mən kulci den Kulci kə Musa dawo, ki te gip mulki kə Yam da'a.>>

Kulci kə Yesu den pi lo'e

²¹ <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə rini gon eka da'a. Muntu ri gon ekawo, ba hukunte ti.>

²² Ama a yari ine, kup muntu ba pi lo na esi ma, baa hukunte ti. Muntu es wul esi'e wop mbarəmo, baa ri ti cina də mən tloyi shirəmi. Eso, muntu wul esi'e kədləmo, tə ndar tetən gip utu.>>

²³ <<Ra untuwo, kini den bi Yam bar den bagadi sadakawo, kan kə dam ki den gon ra nan ki su mbatlkawo,

²⁴ za ari bi bagadiyi kakani, kə ri kərkəm dlom gin na ya'iyi, kan kə'i bi Yam bar giyi.>>

²⁵ <<Zho'i kə ci atl gam na muntu kan ra na shirəm den ki gwa, kapən də ri'i cina də mən tloyi shirəmi. Kini kə pi untu dawo, ti la ki am də mən tloyi shirəmi, kan də mən tloyi shirəm byal ki am də dogari, kan də la ki gip bom kə moni.

²⁶ Ge shirəm ni a yari'i, ki dəl gip bom kə moniyi da'a, se kini kə batl argon tu ba kop ki kup gwa.>>

Kulci kə Yesu den muri na mətli ko moni kaari

²⁷ <<Kə kum yari in'e, <Ba kə mur ni na mətli ko moni kaari da'a.>

²⁸ Ama a yari ine, muntu kup shin gər mətli, shintən kə ndutən kə ci mbatlo, ya mur nan ti gip mbatl gəs ituwi.

²⁹ Ger gə kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, dəli kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.

³⁰ Am gi kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.>>

Kulci kə Yesu den kari gərka

(Mat 19.9; Mar 10.11,12; Luk 16.18)

³¹ <<Yari es'e, <Kup muntu baa kar gər gəskawo, ar nəm tə bi gəri təlankur kə kartənka.>

³² Ama argon tu a yari ino arni'e, muntu kup kar gər gəska, ba'e den təp kə muri na moni kari ni dawo, tə kem ti kə muri na moni kaari ituwi. Muntu kup gudlumi na gər tu kan karkawo, tə dəm mən muri na mətli kaari ituwi.>>

Kulci den be am atli

³³ <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə bo am atl na atl ko na yam den lar da'a, se de kə batl argon tu kə pəni gam gi ki bi Babom gwa.>

³⁴ Ama a yari ine, ba kə boni am atl na atli ko na yam dama, domici to yamka ni'e dandi kə Yami.

³⁵ Ba kə bo am atli na atl da'a, domici atl ni'e ba ne asəm gəsi, ko na bən Urshalima domici arni'e bar bən kə Bar Gunye.

³⁶ Ba kə bo ngetl na gam gi da'a, domici ki mani pali ta gam gi gon dunyi ko gholi da'a.

³⁷ Kup argon tu ki yariwo, ar dlər den <Aan> ko <o'o.> Ar ni man untuwo kar Mən dāsi tu ni dēli.>>

Kulci den pəni pansa
(Luk 6.29,30)

³⁸ <<Kə kum yari terka'e, <ger den am kə ger ni, shin ngapo den am kə shin ni.>*

³⁹ Ama a yari in'e bakə nge ni mbarəm mən dāsi tu da'a. Gon ni bē'i ankayama den gəskəm gi kə shimliwo, bali ti nəmi pa'e.

⁴⁰ Gon ni ri'i cina də mən bən kə də tə nəmi'i lulur gi kawo, za'i tə bar kə ghuntən gi esi.

⁴¹ Gon ni kem ki kə bomi asəm kə mil nemo, ri nan ti kə mil rop.

⁴² Murgon ni lirki bargono, bi ti. Muntu ngen cigəri karkiwo, ba kə nge ti bika da'a.>>

Ndu mən nge gi
(Luk 6.27,28,32-36)

⁴³ <<Kə kum yari'e kə ndu ya'i, kə nge mən nge gi.

⁴⁴ Ama a yari ine, ndu ni mən nge gini. Shirəm ni na Yam den mən kumi in dli.

⁴⁵ Kən ni kə pi untuwo arni ki dəm mimir kə ba gin kə to yamka. Tə kem də pət gəs dəl den ho mbarəm na wani mbarəme. Tə kem də ghon nde mən pitən dlat na munju ba pi dlat dagwa.

⁴⁶ Kən ni kə ndu mən ju ba ndu kən katlo, unun ki zam we? Mən nəmi wurpi bom ma untuni wu pi diya?

* **5:38 5.38** Kulci kə Musa yari'e, argon tu baa hukunte mbarəm denewo ar dīr nəm na argon tu məri pi gwa. Zhit muntu gip Dəltəne 21.24, Livitikus 19.18; 24.20, Bi Doka kə rop 19.21

⁴⁷ Ya'i ni katl kə shirmi tiwo, unun kə pi kan man jen gwawe? Munju kan mom Yam dama untun wu pi.

⁴⁸ Ra'untuwo, dəm ni na laai kandatu Ba gin kə to yamka ra na laa'i gwa.>>

6

Kulci den bi bari

¹ <<Ngup kənni, ba də pitən dlat gin kə dəda Yam dəm kə shini kə ger da'a. Kən ni kə pi untuwo, ki zam batltən kar Ba gin kə to yamka da'a.

² Kən ni kii bi bar munju am ri wur kar dawo, ba kə pini ta shirəm dene kandatu mən se mbarəm ba pi kəba domtən gəzən na den guntəp kə də mbarəm dəda wur ra. Na ho bi, a yari ine, wu zam batltən gəzən ituwi

³ Ama kən ni ki bi bar muntu am ri ti kaar dawo, ba kə za ni da murgon mom argon tu kan kə pi gwa da'a.

⁴ Na untuni argon tu kə biwo ar ba dəm na ghuuni. Ba gin kan ba shin argon tu ra na ghuuni gwani baa batl kəne.

Kulci den shirəm na Yami

⁵ Kən ni ki shirəm na Yamo, ba kə pi ni kandatu mən pi kə shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu paye ndu'i wu shirəm na Yam dlor kə ba domtən kə mən Yahuda na den təpe, kə də mbarəm shin wur ra. Na ho bi, wu tare wu nəm batltən gəzən ituwi.

⁶ Ama kən ni ki shirəm na Ba gin Yamo, te ni gin gip kushi, kə le ni bədlabənka, kə shirəm ni na Ba gin kan ra ghuuni gwa. Ba gin kan ba shin argon tu kan ra na ghuuni gwa ba batl kəne.

⁷ Kən ni den shirəm na Yamo, ba kə pi ni ta tlyari shirəm da'a, kandatu munju kan mom Yam da'a ba pi gwa. Gip shini gəzəno, baa kum wur den womti shirəm gəzəni.

⁸ Ba kə dəm ni wule wi da'a, domici Ba gin mom argon tu kə ndu gwa kapən kə lir ti.

⁹ Ra'untuwo, shirəm ni na Yam nankəni,
<Ba gəmi kə to yamka,
də shin nartən kə sun gi.

¹⁰ Də mulki gi suri.

Də argon tu kə ndu gwa pi den kaar atl
kandatu ar ra to yamka gwa.

¹¹ Bi mi fīngal gəmi kə sekəni.

¹² Ba kə nəm mi den warwat pitən gəmi da'a,
kandatu mən ma mə pi munju pi mi wani
pitən gwa.

¹³ Ba kə za mi mə ndaka gip godetən da'a.
Ama dəli mi am də Mən dasi tu tu.>

¹⁴ Kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən gəzən
dawo, Ba gin kə to yamka ba nəm kən den warwat
pitən gin da'a pa'e.

¹⁵ Ama kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən
tu wupi ino, Ba gin ma ti nəm kən den warwat
pitən gin pa'e.

Kulci den guzum male

¹⁶ Kən ni kə pi guzum malo, ba kə balni ba gerka
kandatu mən pi shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu
pi ni untu kə də mbarəm mom'e wu den guzum
male. Na ho bi ni a yari ine, wu zam batltən gəzən
ituwi.

¹⁷ Ama ki ni den pi guzum malo, ho ba ger gika,
kan kə bərke mir to gamka,

¹⁸ zam ba də mbarəm mom'e ki den pi guzum mal da'a. Ama Ba gi kan mom argon tu ba pi mol gwa baa batl ki.

Kulci den domi bar kə am to yamka

(Luk 12.33,34)

¹⁹ Ba kə domini gam gin bar kə am den kaar atl da'a, las tu kan ghughur ba liika ko ar ruska gwa, las tu kan mur ba mani buli wu pi murika gwa.

²⁰ Ama domi ni gam gin bar kə am gin to kar Yamka. To barta kawo arba ruska da'a, kan ga ghughur ba liika da'a. Mur ba mani buli wu pi murika da'a.

²¹ Las tu kup bar kə am gi rawo, lasi ni mbatl gi ba nərə.

Cirtən kə dli

(Luk 11.34-36)

²² Ger ni'e cirtən kə dli. Ger gi nərə lauwo, dli gi kup ba laa'i na cirtəni.

²³ Ger gi nərə waniwo, kup dli gi ba laa'i na dəməni. Də wule cirtən tu kan ra nan ki dəmənno, dəməni baa nge ger kə shini!

Dəmi zher kə Yami ko zher kə wurpi

(Luk 16.13)

²⁴ Murgon ra kan baa mani bote babom rop gwa da'a. Ar ba dəm'e ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi, ko tə nərə na nəmi gip mbatl gəsi, ko tə mbur nəmi. Ki mani kə den bote Yam kan kə den bote wurpi es da'a.

Dam kən ni da'a

(Luk 12.22-31)

²⁵ Ra'untuwo a yari ine, ba kə dam kən ni den dəmi gin da'a? Argon tu ki ci ko ki tla, ko ki la

den dli gin gwa. Dəmi gin na ge mbatɪ man fɪŋgal da'aya, kan dliyi man tutul dli diya?

²⁶ Shin ni yatɪ kə to yamka. Wu ngani ko wu rəsh da'a. Wu pa dom gip bindi da'a. Kup na untu, Ba gin kə to yamka ni ba ci nan wuri. Ase, kə man wur nartən diya?

²⁷ Woni gip kən den damtən gəs baa mani mbəli nye argon den muri gəs rawu?

²⁸ To, unun kem kə dam kən den tutul kə dli we? Shin ni buzən kin kə gip ləpe, den kandatu wu nar gwa. Wu pi mbap ko wu dləm tutul dli gəzən dak.

²⁹ Kup na untu a yari ine, ko Solomon na nartən gəs tabe la'i mbuni tutul dli man kə ko nəm gəzən da'a.

³⁰ Də wule untu ni Yam ba pi buzən kin kə gip ləp na mbuntəni, muntu kan ra sekəni, kan gəniwo, də la ti gip utuka, kən ma tə mom nan kən diya? Kən mən heli ngəshtən den Yami!

³¹ Ba kə dam kən ni kə wule, <Unun mi ci wu? > Ko <Unun mi tla wu?> Ko <Unun mi la den dli gəmi we?>

³² Ba gin kə to yamka mom'e kə ndu bar ju kup. Munju kan mom Yam da'a ni ba dam wur den bar ju.

³³ Ama kəno pare ni ngeni mulki kə Yam na pitən dlat gəsi, nami bar ju kupo baa bi in esi.

³⁴ Ra'untuwo, ba kə dam kən ni den gəni da'a, domici gəni baa dir na damtən gəsi. Ko gonge pət ra na damtən gəsi.>>

7

*Ba kə shin ni bes kə murgon da'a
(Luk 6.37,38,41,42)*

¹ <<Ba kə shin ni bes kə murgon da'a, kən ma mbarəm ba shin bes gin da'a.

² Kandatu kə hukunte mbarəmo, untu ni kən ma ba hukunte in pa'e. Na shandər nəm tu kə cingəriwo, na ri ni ba cingəri in pa'e.

³ Unun kem ki den shini nye jir kə te ger də ya'ika, o fawo basi nyash tu te ger da'i kawu?

⁴ Imnu ki mani wuli ya'i'e, <Naa dɛli'i nye jir kə te ger da'ika,> o fawo basi nyash ra te ger da'ikawe?

⁵ Ki mən pi shini kə gere, dɛli basi nyash kə te ger gika kakani, arni ki mani shini hoyi kan kə'i mani dɛli nye jir ya'i ter gerka.

⁶ Ba kə bini yer argon tu kan dləran ni anra gwa da'a. Ba kə la'i ni alade zo bar gin da'a. Kən ni kə pi untuwo, aladeyi baa desika, kan də yeri pal wu tlyat kəne.

Liri ni, ngen ni, kə bo ni bədlabəni

(Luk 11.9-13)

⁷ Pini ta liri ba bi ine, ngen ni ki zami, pini ta bə bədlabəni, baa bʊli ine.

⁸ Muntu kup liriwo ba bi ti. Muntu ngen ngapo ti zami. Muntu bo bədlabəno, ba bʊli ti.

⁹ Woni gip kən nya gəs ni lir ti bərediwo, ti bi ti tatwe?

¹⁰ Ko tin tə lir ti koso, tə bi ti iciwu?

¹¹ Kən mən dasi tu ma, kə mani bi mimir gin ho bari, bare də wule Ba gin kə to yamka baa bi munju ba lir ti gwa ho bari.

¹² Argon tu kup kə ndu də mbarəm pi ino, pi wur ni untu pa'e. Muntu ni'e Kulci kə Musa na kulci kə ga mən yari shirəm kə Yami.

Nye met bədlabəni na ngəlan bədlabəni
(Luk 13.24)

¹³ Te ni gipi təp kəba bədlabən kan ra met gwa. Rawo bədlabən tu kan ba ri mbarəm ewo na ngəlanyi ni ar ra. Kōpi guntəpi ban da'a, kan mən kōpi tēpi ra na womti.

¹⁴ Ama tēp tu kan mbarəm ba kōp də zam ge mbatlo met ni ar ra. Kōpi tēpi ban naari, kan mən kōpi tēpi womti da'a.

Ba mani momi kin den gərītən gəsi
(Luk 6.43-45)

¹⁵ Neni ger ndin, domici mir mən yari shirəm kə Yam kə lar kan ba dīr kar kən gip tutul dli ka kur tēm gwa, ama wi yer ləp ni mən kumi guzum naari.

¹⁶ Ki mom wur ni tēp kə ba mbap gəzəni. Ba mani kotli mimiri inabi den kən ire, ko gəri turum den kin goluma?

¹⁷ Untuni es ko gonge mbuni kin ba gəri ni mbuni mimiri, ama wani kin ba gəri ni wani mimiri.

¹⁸ Mbuni kin ba tabe gəri wani mimiri da'a, untu es ar ba pi da'a də wani kin gəri ho mimiri.

¹⁹ Ko gonge kin kan gəri ho mimiri dawo, ba wotlka də kerika.

²⁰ Ra'untuwo, ki mani ni momi mən yari shirəm kə Yam kə lar ju den mbap gəzəni.

A tabe momi gin da'a
(Luk 13.26,27)

²¹ Ba'e kup mən wuli gən'e, <Babomi, Babomi> ni baa zam də Yam dām gun gəs da'a. Ama muntu ba pi argon tu Ban kə to yamka ndu də pi gwa ni baa zami.

²² Na womti gin ba wuləm'e den pəta, <Babomi, Babomi, na sun gini mə pi wazu diya, kano na sun gini mə dəli dun itər na pi bar kə dləkəntən na womti diya?>

²³ Kan a wul wur'e, <A taɓe momi gin da'a. Tlin ni kəba gerka kən munju nge kopi shirəm kə Yam gwa.>

Mən tu'i bin mbarəm rop
(Luk 6.47-49)

²⁴ Ra'untuwo, kup muntu kum shirəm gən tu, kan tə pi mbap nariwo, ti ni ra wule mbarəm mən bopya tu kan tu bom gəs den tat gwa.

²⁵ Kan bar ghon ni nda, bula ni la'i, kan itər ni hor ghon ni ɓe tor den biniwo, ar ba nda da'a, domici ɓa ni gəs bini den tate.

²⁶ Ama kup muntu kum shirəm gəni, kan tə la gip mbatl gəs tə pi mbap na ri dawo, ti ni wule kədləm tu kano tu bom gəs den singes gwa.

²⁷ Ghon ni nda, kan ɓulani suri, itər hor ɓe tor ar ɓo biniwo, kan də bini ndaka, ndetəni ba nge ger kə shini.>>

²⁸ Nan Yesu pa'i yari kup shirəm juwo, ar ni domtən kə mbarəmi nəm bi na am den kulci gəsi,

²⁹ domici tə kulci wur wule muntu ra na iko gwa, ba'e wule kə mən kulci gəzən den kulci kə Musa ni da'a.

8

Yesu warke mbarəm mən ndəcci
(Mar 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Nan Yesu ɗəl sur den tləndəro, ar ni mbarəm na womti kop ti kaari.

² Ar ni mbarəm gon mən ndəcci đir ngus cina da ti, kan tə wule ti'e, <<Babomi kini kə ndu'o, ki palim dləran lasi.>>

³ Yesu ta am gəs ti taɓe mbarəmi, kan tə wule, <<A ndu kə dəm dləran.>> Ar ri kətigon da'a, arni ndəcci gəs pa'i.

⁴ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Bashini, ba kə yari murgon argon tu kan pi gwa da'a, ama mbəri, ri kar liba kə Yam ju wu shin ki, kan kə bi wur ɓatltən tu kulci kə Musa yari də kə bi gwa, ar ni mbarəm kup ba mom'e kə warke wi.>>

*Ngəshtən den Yam kə bar mən bi'utu
(Luk 7.1-10; Yoh 4.43-54)*

⁵ Nan Yesu te gip bən kə Kaparnahumo, arni bar mən bi'utu kə Roma gon đir kar ti, tə lir ti kə də tə ne ti am ra.

⁶ Tə wule, <<Babomi, nye mən pim mbap gən ra rin bomka bom, itər tle ti dlika, tə den kumi dli.>>

⁷ Yesu wul ti'e <<Aa ri warke ti.>>

⁸ Ama bar mən bi'utuyi bali ti tə wule, <<Babomi, a kəm'e kə ri bom da'əm da'a. Ama pi shirəm katl, nye mən mbap gən ba pal lau.

⁹ Domici ami ma gəsi də gon ni ami ra, na mən bi'utu jen gəsi da'əmi. A wul gon'e, <Rəka,> kan tə ri, gon eso a wul ti'e, <Diri> kan tə điri. A wul zher gən'e, <Pi nankəni,> kano, tə pi.>>

¹⁰ Nan Yesu kum untuwo, arni tə nəm bi na ame. Kan tə wul mən kopi kar gəs'e, <<Na ho bi ni a yari ine, a taɓe zami murgon gip Isra'ila na ngəshtən den Yam na ndərtən wule kə mbarəm kən da'a.

¹¹ A yari ine, jen na womti mən ngəštən den Yam wule muntu baa dəl dər tor gabəs na sur yemma wu dəm kə ci nyel na ga kori gəmi Ibərahim, Ishaku, na Yakubu gip dəmi kə Yam gun gəzəni.

¹² Ama mən Israila kan ndari wu zam də Yam dəm gun gəzən kan nge gəzəno, baa la wur gip bar dəməni, las tu kan wi kul na ngəngash shine.>>

¹³ Ar ni Yesu wul bar mən bi'utu kə Romayi'e, <<Ndara, ba pi'i den kandatu kə ngəsh ki den Yam gwa.>> Ar ni mən pi mbap gəsi warke gip wokoci tu wu shirəm gwa.

*Yesu pəni kumi dli nya kon kə Bitərus ka
(Mar 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Nan Yesu te gip bom kə Bitəruso, ar ni tə shin nakon kə Bitərus bom, dli gəs wi utuka.

¹⁵ Ar ni Yesu tabe am kə nagər məri, kan wi utu kə dliyi ba za ti. Kano nagər məri ba tlyam tə pi ti mbapi.

Yesu pəni kumi dli mbarəm na womtika

¹⁶ Nan sit piwo, ar ni dīri munju dun itər ba ghunwur gwa na womti kar Yesu. Na yari shirəm ni katl tə dəli wur dun itər gəzənka. Kan tə warke munju den kumi dli gwa.

¹⁷ Tə pini muntu kə də laa'i shirəm kə Ishaya mən yari shirəm kə Yam'e,

<<Na gam gəs ni tə pəni
mi kumi dli gəmika,
kan tə dəli bar ju
ba dīri holi kumi
təmi kə dlika.>>

*Mən wultən'e wi kop Yesu**(Luk 9.57-62)*

¹⁸ Gasi gon nan Yesu shin mbarəm na womti gandəl tiwo, arni tə wule də pal te den kəti bishidi kə bar bula'i ka.

¹⁹ Kapən wu ndarawo, arni nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dır kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, aa kop ki las tu ki ri kup gwa.>>

²⁰ Ama Yesu bali ti'e, <<Yer ləp ra na shu gəzəni, kan ga yatlı ra na bin gəzəni, ama ami Nya Mbarəm ra na las tu tə mur gwa da'a.>>

²¹ Ar ni gon gip mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Babomi, za'əm kakani, kə də a ri bom a kap ban.>>

²² Ama Yesu wul ti'e, <<Kopəni, za məshi mbarəm gip ruhu wu kap ezən məshi mbarəme.>>

*Yesu matl itər mən ndərtəni**(Mar 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ Nan tə te gip kungulən jikat malo, arni mir mən kulci kar ti kop ti.

²⁴ Wule gip jipkər gere, nan wu ra den gam malo, arni bar dun yam tli gip bar bula'i, kan ba tatlı tor gip kungulən jikat mali. Ama Yesu den nde umuri.

²⁵ Ar ni mir mən kulci kar ti ri putu tika, wu wule, <<Babomi, dəlimi! Mə ri kə məstən wi!>>

²⁶ Tə nəmi wur'e, <<Unun kem bərti nəm kənka naar untuwu, kən mən heli ngəshtən den Yami?>> Arni tə tlyam kan tə matl itər na zap mali kan lasi kup ba sa shot.

²⁷ Ar ni mir mən kulci kar ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Unu badər mbarəm ni'e muntuwe? Ga itər na zap mal kup ba kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən zhe'e
(*Mar 5.1-20; Luk 8.26-39*)

²⁸ Nan tə cwat gip kəti bar bula'i gip atl kə mən Garasinawo, ar ni mən zhe'e jen rop dəl ter gip gambici'e wu zam ti. Wu dəmka bar kə bərtiwi har murgon ba'i mani kopi təp lasi da'a.

²⁹ Ar ni wu la yar wu wule, <<Unun kə ndu nan miwu, Nya Yami? Kə đir ni kə də kə kumi mi dli kapən də wokoci piya?>>

³⁰ Te cinaka njem nan wuro, alade jen ra na womti kan den le gəzən gwa.

³¹ Arni dun itəri lir Yesu, wu wule, <<Kini kə dəli mikawo, za mi mə te gip alade mən womtitən ja.>>

³² Ar ni tə wul wur'e, <<Bərni!>> Kan wu dəl gip mbarəm mi wu te gip aladeyi, arni aladeyi yem sur bi tləndər na kətər wu su ro gip bar bula'i, wu məsh su gip malika.

³³ Mən le aladeyi kətər te gip bənika, wu yari bar ju kup kan pi na mbarəm mən dun itəri gwa.

³⁴ Mbarəm kə bəni kup dəl đir kə də wu mo na Yesu. Nan wu shin tiwo, arni wu lir ti də tə za'i wur kəti atl gəzəni.

9

Yesu warke muntu itər tle ti dli kagwa
(*Mar 2.1-12; Luk 5.17-26*)

¹ Ar ni Yesu to gip kungələn jikat male, tə jikat bar bula'i tə te gip bən gəs Kaparnahum.

² Mbarəm jen điri ti mbarəm gon kan itər tle ti dli kagwa, bom den ba muri. Nan Yesu shin ngəshtən den Yam gəzəno, arni tə wul muntu itər

tle tikayi'e, <<Ba ar ghunki da'a, nya gəni, pəni'i warwat pitən gi kawɪ.>>

³ Na kumi untuwo, ar ni jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dami gip mbatl gəzən wu wule, <<Mbarəm tu ba cingər gam gəs na Yami.>>

⁴ Ama Yesu mom damtən gəzəni, ar ni tə wule, <<Unun kem kən kə wani damtən gip mbatl ginwe?

⁵ Ar mani na də wule, <Pəni'i warwat pitən gi kawɪ,> ko də wule, <Tlyam kə desi?>

⁶ Ama nan a ndu kə mom'e Nya mbarəm ra na iko kə pəni warwat pitənka den kaar atlo>> ar ni tə wul muntu itər tle ti amika'e, <<Tlyami, pən bamuri gi, kə ndara bomi.>>

⁷ Kan mbarəmi ba tlyam tə ndara bomi.

⁸ Nan domtən kə mbarəmi shin argon tu piwo, arni bərti nəm wur naari, kan wu dɛda Yam muntu bi mbarəm mani pi untuyi gwa.

*Yesu la bi Matta
(Mar 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Nan Yesu ri cinawo, ar ni tə shin mbarəm gon mən sun Matta, njon kəba nəmi wurpi bomi. Yesu wulti'e, <<Kopəni.>> Kan Matta ba tlyam tə kop Yesu.

¹⁰ Den kaar kə untuwo, Yesu den ci fɪngal rən bom da Matta kawo, ar ni mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən na womti dɪr dəm wu den ci fɪngal nan ti na mir mən kulci kar ti.

¹¹ Nan mən me gam kə mən Parise shin untuwo, ar ni wu gen momi kar mir mən kulci kar ti'e, <<Unun kem mən kulci gin ba ci na mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən we?>>

¹² Nan Yesu kum untuwo, ar ni tē wule, <<Ba'e munju kan ra lau ni ba ndu mən bi un da'a, ama mən kumi dli ni.

¹³ Ama ri kulci ni kə mom ni argon tu shirəm kə Yam yari gwa, <Amo dəmi na guna ger ni a ndu kar kəne, ba'e mboshim dabba gip bota ni da'a.> A sur ni kə də a la bi mən pitən dlat da'a, ama mən warwat pitəne.>>

Ngeni momi den pi guzum male
(Mar 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Gasi gono mir mən kulci kar Yohana mən pi Batisma ri kar Yesu kə də wu ngen momi kar ti, wu wule, <<Unun kem min na mən me gam kə mən Parise ba pi guzum male, ama mir mən kulci kar ki ba pi da'a?>>

¹⁵ Ar ni Yesu nəmi wur tē wule, <<Berəm kə mən pel gər baa pi ni dun mbatl wokoci tu wura kə ba gudlumiya ni mən pel gəri ya? Wokoci den dīrtəne nan ba pəni wur mən pel gəri kagwa. Wokoci ta ni wi pi guzum male.

¹⁶ Untu ni esi, woni ba jep pel tutul den gus tutul dliwe? Domici gus tutul dliyi ba tlyatka ar man kə far tlyattəni.

¹⁷ Untuni esi, murgon ba shoti pel mal kin inabi su gip kor zurum ka kuur da'a. Tini tē pi untuwo, pel mal kin inabi tu ba tatl kuur tuka kan ar shotka, kuuri eso ar lika ituwi. Untuni da'a, pel mal kin inabiwo, də shot ti gip pel zurum ka kuri, na untu ni pel mal gəri kin inabiya kup na zurumi baa sa ra.>>

Yesu tli nye gər kan məshka gwa kan tə warke gər mətli

(Mar 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Nan tə gip shirəm nan wuro, ar ni bari kə bom domtən kə mən Yahuda gon ngus cina dati, tə wule, <<Kəkən tuni nya gən nye mətli məshka. Ama dir kə ne am den ti, tə pal ra na ge mbatli.>>

¹⁹ Ar ni Yesu tlyam na mir mən kulci kar ti, kan wu ri na mbarəmi.

²⁰ Gip untuwo arni nagər gon muntu kan bəran ba shot gip ti kə sheti ghon kutl cet rop dir tər kaar dati, tə ne am den bi lulur gəsi.

²¹ Tə wul tor mbatl'e, <<Ami ni a ne am den tutul dli gəs katlo, a warke.>>

²² Nan Yesu bali ger tə shin tiwo, arni tə wul ti'e, <<Ba ar ghun ki da'a, nya gəni, ngəshtən den Yam gi warke iwi.>> Ar ri kətə gon da'a, ar ni nagəri warke.

²³ Nan Yesu mbubar bom də bari kə mən kopi na mbarəmiwo, se tə shin mən hori məzhele* na mbarəm na womti den ta kulu.

²⁴ Ama Yesu wul wur'e, <<Tli ni bar tu. Nye gəri məsh nika da'a, umur ni ti dene.>> Arni wu gyatli ti gip mburtəne.

²⁵ Nan kar mbarəmi te kari kawo, ti te gipi tə nəm am kə nye gəri, kan nye gəri ba tlyami.

²⁶ Shirəm bar kə dləkəntən tu ri gip kəti atli kup.

Yesu warke tabi na bebe

²⁷ Nan Yesu ci cina na ritəno, ar ni tabi moni jen rop kop ti, wu den wultən'e, <<Gəsgal kə Dauda! Kum guna gəmi.>>

* **9:23 9.23** Də mbarəm kə Isra'ilawo ba ngen mən hori məzhele wu hor kə kulu məshtən mbarəm ni məshka gwa

²⁸ Nan tə te gip bom gono, ar ni tabiyi kop ti teka, kan tə wul wur'e, <<Kə nəm gip mbatl gən'e aa mani warke gina?>> Arni wu nəmi ti'e, <<Aan, Babomi.>>

²⁹ Kan tə ne am den ger gəzən tə wule, <<Den bi ngəshtən gin demən ni, ar ba dəmi in untu.>>

³⁰ Ar ni ger gəzən buł kan wu mani shini bari. Kan Yesu ba dəli wur kəm hoyi, tə wule, <<Ba kə yari ni murgon argon tu kan pi gwa da'a.>>

³¹ Ama wu ndarawo arni wu pi ta yari argon tu tə pi wur gwa gip atli kup.

³² Wu den bi za'i lasi ituwi, kan ba dəri ti mbarəm gon mən dun itər kan ba mani shirəm dagwa.

³³ Nan Yesu dəli ti dun itərikawo, ar ni mbarəmi nəm shirəmi. Domtən kə mbarəmi nəm bi na am wu wule, <<Mə tabe shini argon pi wule muntu gip Isra'ila da'a.>>

³⁴ Ama mən me gam kə mən Parise wule, <<Na ndərtən kə gun dun itər ni tə dəli dun itəri.>>

Guna ci Yesu den mbarəme

³⁵ Yesu kop gip ga bəni kup na gip mir bən kə bi ləpi, tə den pi wazu na kulci wur zo shirəm kə mulki kə Yam gip ba domtən kə mən Yahuda. Tə den warke gəzən den ko gonge kumi dli na ciwo kan ba ghun wur gwa.

³⁶ Nan tə shin nartən kə domtən kə mbarəmo, guna ci ti den wuri, domici wura den ta ndotəne. Mən ne wur am ra da'a, wule təm ju kan ra na mən tle gəzən dagwa.

³⁷ Ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kəni naari, ama mən rəshi kəni ngapo njem ni wura.

38 Ra'untuwo, lir ni Babom mən rəshi kəni, tə kari in bar ra na mən mbap wu rəshi ti kəni.>>

10

Yesu kar kutl-cet ropi
(Mar 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu la bi mir mən kartən gəs kutl cet rop (12), tə bi wur iko wu dəli dun itər na warke mən kumi dli, na ko gonge ciwo.

² Sun kə mir mən kartən gəs kutl-cet ropi ni'e, kə nəm Simon (muntu ba la ti bi'e, Bitərus gwa) na esi Andərawus. Yakubu nya Zabadi na esi Yohana.

³ Filibus, Bartolomi, Toma, na Matiyu mən nəmi wurpi bomi. Yakubu nya Alpayus, na Tadawus.

⁴ Simon mən ghuve kə bən gəsi, Yahuda Iskariy-oti, muntu kan bi Yesu kagwa.

Yesu kar kutl-cet ropi
(Mar 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Wi kutl cet ropi ni Yesu kar wur na la'i wur tat cina'e, <<Ba kə rəni cina də munju kan mən Yahuda ni da gwa, ko kə teni gip bən kə mən Samariya.

⁶ Ama rəni kar təm kə Isra'ila kan jilka gwa.

⁷ Kən ni kə ri gwa lani icin kə wul ni'e, <Mulki kə Yam mbira wi kosak.>

⁸ Warke ni kumi dli kə mbarəm ka, tli ni munju kan məsh kə pali ni munju kan ra na ndəcci gwa dləran, kə dəli ni dun itərka. Bi in ni, kən ma bi ni pa'e.

⁹ Ba kə pən ni wurpi kə zənariya, ko azurpa, ko mundu gip posh gin da'a.

¹⁰ Ba kə pən ni posh gip bomi asəm gin da'a, ko tutul dli goni, ko kaptəlanɛ, ko dlo, domici muntu kan pi mbapo tə ndari də bi ti argon tu tə ndu gwa.

¹¹ Bən tu kə te gipi kup, ko mir bən kə markəmiwo, ngen ni ho mbarəm kan gip bəni gwa, kə dəm ni gip bom gəzən ar ri gas tu ki za lasi gwa.

¹² Kən ni kə te gip bomiwo, kə shirmi ni mən bomi.

¹³ In ho mbarəm ni gip bomiwo, lir ni Yam kə də tə bi wur dəmi zhəlili, ama in ho mbarəm ni dawo, ba də Yam bi wur dəmi zhəlili da'a.

¹⁴ Gon gəzən ni nge nəmi gini, ko nge kumi shirəm gin kawo, na kə za bomi ko bəniwo bat ni kushka kə asəm ginka lasi.

¹⁵ Ge shirəm ni a yari in'e, ba kum guna den bən kə Sodom na Gomora gas tloyi shirəm ar man kə bən tu.

*Kumi dli mən dɪrtəne
(Mar 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ Aan, a kar kən ni wule təm gip dlom kə yer ləpe. Se kə dəm ni na wayo wule ici'e, na dəmi bat na ɓarna wule kuburi.

¹⁷ Ama ngup kən ni na mbarəm ju, domici wi ta kən am də mən bəni, kan də ɓo in na rəba gip bom domtən gəzəni.

¹⁸ Baa dɪr kən cina də kiri kə bəni, na ga gunye, domici gəni, kə də kə la ni icin kə zo shirəm deməni cina da wuri, na munju kan mən Yahuda ni dagwa.

¹⁹ Ama wini wu nəm kəno, ba ar ghun kən ni den argon tu ki yari gwa da'a. Baa bi in argon tu ki yari gwa gip wokociyi.

²⁰ Kən ni ki dəm mən shirəmi da'a. Ruhū kə Yam ni ba shirəm təp kar kəne.

²¹ Erəm ba bi erəm gəska kə də ri ti eka, bəba ba bi nya gəska, untuni es mimir ba tli gam mən gəri gəzən wu kem də ri wur eka.

²² Mbarəm kup ba nge ine domici gəni. Ama muntu kup ɓa mbatl dlom gam bari patən kə baro, ti zam dəltəne.

²³ In kumi in dli gip bən kəno, ri ni gin gip bəni kə cina. Ge shirəm ni a yari ine, kapən kə pa'i kopi mir bən kə Isra'ilawo Nya Mbarəm baa pal sur wi.

²⁴ Nye mən kulci baa man muntu ba kulci ti gwa da'a, ko də wule də zher man babom gəsi.

²⁵ Ar ndari də nye mən kulci dəm wule muntu ba kulci ti gwa, zhero tə dəm wule babom gəsi. Tun nan ami babomi la'əm bi Ba'alzabu gun dun itəro, imnu ba la bi mir mən bomiwe?

*Muntu ndari də kum bərti gəs gwa
(Luk 12.2-7)*

²⁶ Ama ba kə kum ni bərti gəzən da'a. Argon ra kan ra na ghupi kan baa ɓulka den kari dagwa, argon ra na ghuuni kan ba hol momi da gwa.

²⁷ Argon tu a yari in gip dəməno, yari ni kə ba cirtəni. Argon tu a yari in su kəm kawo, la ni icin deni də ko gonge mbarəm kumi.

²⁸ Ba kə kum ni bərti kə mən ri mbarəm eka da'a, domici wi mani ri ruhu kə mbarəm eka da'a. Ama kum ni bərti kə Yami, muntu kan ba mani li dlika, na la'i mbatli gip utu gwa.

²⁹ Ba wur ni mir yatli ropka den kabارشu nəm diya? Yatli gon ra kan ba nda atl bat na momi kə Ba gin gwa da'a.

³⁰ Ta gam gin ma na dləmi ni ar ra.

³¹ Ra'untuwo, ba dā bērti ci in ni da'a, nartən gin man kē yatī hoyi.

Sede Yesu cina dā mbarāme
(Luk 12.8,9)

³² Muntu kup sede ti gwan ni cina dā mbarāmo, ami ma aa sede'e ti gwan ni cina dā Ban kē to yamka.

³³ Muntu kup nge sede ti gwan ni cina dā mbarāmo, ami ma aa nge sede'e ti gwan ni cina dā Ban kē to yamka.

Mbarām baa nge in den kən mən kopi Yesu ni
(Luk 12.51-53; 14.26,27)

³⁴ Ba kē pən ni'e, a siri in ni dāmi zhəlili den kaar atl da'a! A siri in ni dāmi zhəlili da'a, se dlanye.

³⁵ <A sur ni kē dā a haḍe nya na base, nye mətli na nase, gər kushi na nakon gəsi.

³⁶ Mbarām kē bom nām baa dām mən nge babomi.>

³⁷ Muntu ba ndu bas ko nas manāmo, tē kām tē dām gwan da'a. Muntu kan es ba ndu nya gəs moni ko nye mətli nar manāmo, tē kām tē dām gwan da'a.

³⁸ Muntu kup pən kin kē ba'i gam gəs dene tē kopən dawo, tē kām dāmi gwan da'a.

³⁹ Muntu kup ndu ge mbatl gəso, ti hol zami gəsi. Ama muntu kup kan hol ge mbatl gəs den bi gəno, ti zam ge mbatli.

Mbap zami batltāne
(Mar 9.41)

⁴⁰ Muntu kup nām kəno, amin tē nāməni. Muntu nāmən ngapo, tē nām ni muntu karām sur gwa.

⁴¹ Muntu kup nəm mən yari shirəm kə Yam den ti mən yari shirəm kə Yamno, ti zam albarka kə mən yari shirəm kə Yami. Muntu es nəm mən pitən dlat, den ti mən pitən dlatno, ti zam albarka kə mən pitən dlat.

⁴² Muntu kup bi wuro mal mən idatən nəm gip mir heli mimir ju den ti mən kopi gənno, a yari ine, ti hol zami albarka gəs da'a.>>

11

Yohana mən batisma kar mir mən kulci gəsi (Luk 7.18-35)

¹ Nan Yesu pa'i pi shirəm ju mir mən kulci kar ti kutl cet ropiwo, ar ni tə za lasi tə ndara gip kəti atl kə mən Galili tə ci cina na kulci na la'i icin kə shirəm kə Yam gip mir bən gəzəni.

² Wokoci tawo le Yohana ka gip bom kə moni, kan tə kum bar ju Almasihu den pi, arni tə kar mir mən kartən gəs wu ri tambe Yesu.

³ Wu wul ti'e, <<Ki ni'e mbarəm tu kan mən den buti gwaya, ko mə but gon esi?>>

⁴ Yesu nəmi wur tə wule, <<Pal ni rən kar Yohanaka, kə yari tə ni argon tu kə shin kan kə kum gwa.

⁵ Tabi den zami shini, kurki den desi, mən ndəcci den zami dəmi dləran, munju ba kum dama wu den kumi, den tli munju kan məsh kagwa, ba pi wazu munju kan am ri wur kar dagwa.

⁶ Mən albarka ni'e, munju nge kopi gən den kandatu ami ra gwa da'a.>>

⁷ Nan mir mən kartən kə Yohanayi ndarawo, ar ni Yesu pi mbarəm ju ra lasi gwa shirəm den

Yohana tə wule, <<Unun kə shin rən bi ləpka ya? Wosh kan itər ba kađe gwana?

⁸ Ko kə dəl ni kə shini mbarəm tu kan la mbuni tutul dli gwa? O'o, untu ni dawo, unun kə ri kə shini we? Gip shini gino, kii shin ni mbarəm mən ho tutul dliya? Ai mən kemi ho tutul dliwo bom də gun ni wu nərə.

⁹ To, unun kə dəl kə shiniwe? Mən yari shirəm kə Yama? Aan, a yari ine, tə man mən yari shirəm kə Yam nartəni.

¹⁰ Ti ni'e mbarəm tu rəsh den ti gip shirəm kə Yam gwa'e, <Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>

¹¹ A yari in ge shirəmi, gip munju mətli ni gər wuro, gon ra kan nar man Yohana mən pi batisma gwa da'a. Ama muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti.

¹² Tun wokoci kə Yohana mən pi batisma har kəkəni, den ta la'i icin kə shirəm kə dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme, ama kəkəno ko gonge mbarəm den ta totən kə tetəne.

¹³ Domici kulci kə Musa na təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam kup pini kə mulkiyi kapən cwattən kə Yohana.

¹⁴ Kən ni kə nəm argon tu wu yariwo, ti ni'e Iliya tu kan yari'e ti sur gwa.

¹⁵ Muntu kup ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.

¹⁶ To, na unun aa ngash mbarəm kə zhan kənwe? Wini wule mimir kan den cet gip debər gwa, wu den la'i bi berəm cet gəzən wu den wultən'e,

¹⁷ <Mə hori in məzhele
ama kə dlar da'a,

mə wuli in kon kulu keti,
ama kə kul da'a.>

¹⁸ Artu Yohana mən pi batisma đir tə pi ta ci na
tle dawo, kə wule, <Ti mən itər ni.>

¹⁹ Ar tu Nya Mbarəm đir ti den ci na tlewo, ar
ni kə wule, <Mən totən den ci na tle ni, berəm kə
mən nəmi wurpi bomi, na mən warwat pitəne.>
Kup na untu, mə mani ni shini bopya kə Yam təp
kə ba argon tu tə pi gwa.>>

*Bən ju nge ci atl gam gwa
(Luk 10.13-15)*

²⁰ Ar ni Yesu matl mir bən ju kan tə pi mbap kə
nəmi bi na am gip wur gwa, ama wu ci atl gam
da'a.

²¹ <<Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən kə
Korazina! Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən
kə Betsaida! Na də wule bar kə nəmi bi na am ju
kan pi gip kən gwa ni pi gip Taya na Sidono, na
wu ci atl gam na la'i lusguru, wu den hurwa na
wi mudlər sur gam wi.

²² Ama a yari in'e gas tloyi shirəmo, baa kum
guna kə mbarəm kə Korazina na Betsaida man kə
Taya na Sidon.

²³ Kən mbarəm kə Kaparnahum ngapo, kə shin
wule, baa dəda kən ni ar to yama? O' o baa pali
in ni atli, kə ba dəmi kə məshtəni. Də wule bar kə
nəmi bi na am ju pi gip kən ni pi gip Sodom, na
tii nərə har sekəni.

²⁴ Ama a yari inka, gas pət tloyi shirəmo, ba
kum guna kə mbarəm kə Sodom ar man kəne.>>

*Dir ni karəm kə zam ni shukutəni
(Luk 10.21,22)*

²⁵ Gip wokoci tawo, arni Yesu wule, <<A goode'i, Bəba na Babom kə yam na atli, domici kə ghundəri bar jen mən bopya na mən momi bar kə atl kənka, kan kə ɓuli heli mimiri.

²⁶ Aan, untu ni Bəba, domici untu ni ar mbuni'i.

²⁷ Ko gonge baro Bəba bim kawi. Murgon ra kan mom Nyayi gwa da'a, se Bəbayi, eso murgon ra kan mon Bəbayi gwa da'a, se Nyayi, na muntu kan Nyayi ndu kə tə ɓuli ti momi gwa.

²⁸ Ar ni Yesu wule, ɗir ni karəmi kup gin kan ar banyi in wi, kan es den patən na gibər gosgam gwa, aa bi in shukutəni.

²⁹ Pən ni shirəm gən wule kandatu tla gi kən ba pən dlo ɓali witta gi kən den yar gwa, kan kə kulci ni karəmi, domici ami mən ghaləm mbatl ni, mən pali gamka atli, ki zami gam gin shukutəni.

³⁰ Domici kulci gən ban da'a, kan gosgam gən ngapo hoptan ni ar ra.>>

12

*Ngeni momi den pət shukutən kə mən Yahuda
(Mar 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ Den pət shukutən kə mən Yahuda gono, Yesu den kopi gip kən alkama. Mir mən kulci kar ti ngapo wu den kumi guzumi ar ni wu nəm marti gam alkamayi wu den ci.

² Ama nan jen gip mən Parise shin untuwo, ar ni wu wul ti'e, <<Shinca, mir mən kulci kar ki den pi argon tu kulci kə Musa wule ba də pi da'a gas shukutən gwa.>>

³ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə taɓe ni zhiti argon tu Dauda pi wokoci tu tə kum guzum, nan ti na mbarəm gəs gwa da'a ya?

⁴ Kandatu tē te gip bom kē Yami, kan wu ci bāredi tu kan neka markāme, kup na ar ndari'e wu ci da'a se mēn keri bar ju diri Yam gwa ni katl ba ci.

⁵ Eso kē tabe ni zhiti gip tēlankur kulci kē Musa diya? Kandatu liba kē Yam ba cen doka kē pēt shukutēnka den ko gonge pēt shukutēni gip bom kē Yam, ama ar dēm'e warwat pitēn ni wu pi da'a.

⁶ A yari ine, muntu kan man bom kē Yam gwan kēni.

⁷ O na kē mom ni argon tu rēsh gwa'e, <Amiwo guna ger ni a ndu'e kē nēra nari, ba'e mboshi bar dē ta'i Yam ni katl ghunēm da'a.> Na kii shin wani pitēn kē munju hōl wani pitēn gwa da'a.

⁸ Domici Nya mbarēm ni'e Babom kē pēt shukutēni.>>

*Yesu warke muntu itēr tle ti am kagwa
(Mar 3.1-6; Luk 6.6-11)*

⁹ Nan Yesu za lasiwo, ar ni tē te kē ba domtēn kē mēn Yahuda.

¹⁰ Mbarēm gon ra lasi muntu kan itēr tle ti am ka gwa. Ar ni wu gen momi kar Yesu wu wule, <<Tēlankur kulci kē Musa yari den'e dē pēni mēn kumi dli kumi dli gēska den pēt shukutēna?>> Wu yari ni untu kē dē wu ri ti cina ni.

¹¹ Yesu nēmi wur tē wule, <<Woni gip kēn kan tēm gēs nēm ni nda shuka den pēt shukutēno, tii dēli ti tor ka dawu?

¹² Mbarēm man tēm naari! Ra'untuwo, tēlankur kulci kē Musa nge'e dē pi ho bar den pēt shukutēn da'a.>>

¹³ Ar ni Yesu wul mbarēmi'e, <<Ta am gi.>> Ar ni tē ta ami, kan ba pal lau wule ami mēn nēm.

14 Ama mən Pariseyi dəl gəzən kan wu bali kandatu wii pi wu ri Yesu eka gwa.

Yesu zəzar zher kə Yam ni

15 Nan tə mon argon tu wu den ndu'i pi kawo, ar ni tə za lasi. Mbarəm na womti kop ti, kan tə pəni mən kumi dli kup kumi dli gəzənka.

16 Ama tə dəli wur kəm den'e ba wu yari murgon ko ti woni da'a.

17 Untu pini kanda tu Yam yari bi də mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,

18 <<Zher gən kəni muntu kan a zəzari, muntu a ndu gwa, nan ti ni a pi ghol mbatl hoyi. Aa laa'i ti na Ruhu gəni, Tii pi la'i icin kə tloyi shirəm kan ra dlat gwa den atl na womti.

19 Tii tli yar yam ko tə shirəm na mati yar ko də kum yar gəs den ko gonge təp da'a.

20 Wosh tu kan tatl kawo, tii cənka da'a, utu pətəla tu kan bari kə məštənkawo, tii məshka da'a, se ti ni tə kem də pitən dlat ci cina.

21 Gip sun gəs ni munju kan mən Yahuda ni da'a kup baa la mbatli.>>

*Yesu na Ba'alzabu Gun dun itəri
(Mar 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)*

22 Ar ni wu dīri ti mbarəm gon kan ngubbi ni, tabi ni, kan ra es na dun itər gwa. Yesu warke ti, kan tə mani shirəmi, na shini bari.

23 Ar ni mbarəm kup nəm bi na ame, kan wu wule, <<Muntu ni'e Nya Dauda tu diya?>> *

* **12:23 12.23** Yam pi gudlum shirəm nan wur ter ka'e gəs gal kə Dauda gon ra kan baa dəm ti ni'e mən dəli mbarəm gwa

²⁴ Ama nan mən Parise kum untuwo, ar ni wu wul ezən'e, <<Na iko kə Ba'alzabu gun kə dun itər ni mbarəmtu ba dəli dun itər ju.>>

²⁵ Nan Yesu mon damtən gəzənkawo, ar ni tə wule, <<Mulki tu kup kan tatlka bomi rop kan den shini bes kə esiwo, mulkiyi ba dlər da'a. Kup bən ko bom na mbarəm ju kan tatlka bomi ropo, bəni ko bomi ba dlər da'a.

²⁶ Shetan ni ba dəli shetano, tə den dlan na gam gəs ituwi. To imnu mulki gəs ba dlər rawu?

²⁷ O na iko kə Ba'alzabu ni a dəli dun itəro, to mbarəm gin fa? Na iko kə woni wu dəli dun itər we? Mbarəm gin ni baa tloyi in shirəm den muntu.

²⁸ Ama na Ruhu kə Yamni a dəli dun itəro, dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəm dir kar kən ituwi.

²⁹ Kii mani tetən gip bom kə ndəri mbarəm kə yemi ti barka da'a, se ki ni kə bal ti kakani, kan kə'i mbu tetən gip bom gəs kə yemi ti barka.

³⁰ Muntu kan ra namən dawo, mən gapa na mən ni, kan muntu kup nem amra gip domi dawo, mən gəzanyika ni.

³¹ Ra'untuwo a yari ine, baa gaparte mbarəm ko gonge warwat pitən gəs na shirəm mburtən gəsi. Ama muntu yari mägən shirəm den Ruhu kə Yamo, baa gaparte ti da'a.

³² Muntu kup pi mägən shirəm den Nya mbarəmo, ba gaparte ti, ama muntu kan pi mägən shirəm den Ruhu kə Yamo, ba gaparte ti da'a, ko kəkəni ko gas patən kə bar kup.

*Kin na gərintən gəsi
(Luk 6.43-45)*

³³ Ho kin ni ba gəri ho mimiri, wani kin ni ba gəri wani mimiri. Ba mani ni momi kin den mimir ju tə gəri gwa.

³⁴ Kən badər kə wonzi! Imnu kii mani yari ho bari, nan kən mən dasi tu ni gwawu? Domici argon tu kan ra su gip mbatlka gwani bi ba yari.

³⁵ Mbarəm mən zo mbatlo, tor gip zo mbatl gəs ni tə pi ho shirəmi, mən dasi tu ngapo gip dastən kə tu gəs ni tə dəli wani bari.

³⁶ A yari ine, kup mægən shirəm tu kan mbarəm yariwo, tii dləm na nəm nəm gas tloyi shirəmi.

³⁷ Den shirəm gi ni ba tloyi'i shirəmi, ko ar kem kə dəm mən ho pitəne ko mən wani pitəne.>>

Mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa na mən Parise den ngeni shini bar kə dləkəntəne (Mar 8.11,12; Luk 11.29-32)

³⁸ Ar ni jen gip mən Parise na mən kulci mbarəm den təlankur Kulci kə Musa wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə ndu'e kə pi mi bar kə dləkəntən kan ba gode'e sur kar Yamni kə dəl gwa.>>

³⁹ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Mbarəm kə zhan kən mən dasi tu'e, mən nge pitən dlat den ngeni də pi wur argon tu kan ba gode'e sur kar Yam ni a dəl gwa. Ama baa pi wur bar kə dləkəntən gon da'a, se bar kə dləkəntən wule muntu kan zam mən yari shirəm kə Yam Yunana gwa.

⁴⁰ Wule kandatu Yunana pi muri myakan pət na gas gip tu də bar koso, untu ni es Nya Mbarəm ba pi muri myakan pət na gas gip gam bici'e.

⁴¹ Gas tloyi shirəmo, mbarəm kə Nineba ba tlyam na mbarəm kə zhan kəni, mən Nineba ba gode mbarəm kə zhan kən den wu pi dlat da'a.

Domici mən Ninebawo, wu ci atl gam den wazu
kə Yunana, ar tu muntu kan man Yunana gwan
kəni ama wu ci atl gam da'a.

⁴² Gas tloyi shirəmo, Gun kə Sheba gər mutli baa
tlyam na mbarəm kə zhan kəni, tə gode wur'e wu
pi dlat da'a. Domici təwo, dīr kə ba dlyami las ni tə
dəli, kə də tə kum shirəm bopya kə gun Solomon,
ar tu muntu kan man Solomon gwan kəni ama kə
kum ti da'a.

Paltən kə dun itəri
(Luk 11.24-26)

⁴³ Dun itər ni dəl ka gip mbarəmo, tə dəl ni tə
nəm nəltən las tu kan mal ra da gwa den ngeni ba
shukutəni, ama ti ni tə zam ba shukutəni dawo,

⁴⁴ se tə wule, <Aa pal rən bom gənka las tu a dəl
gwa.> Ti ni tə pal lasi, tə zam bomi koni, kan tə
shin sar bomika, kərkəmi kawo,

⁴⁵ se də dun itəri pal rənka tə ngen jen gudəli
nyingi munju kan man ti dāsi tu gwa, wu dīr
dəm gip bomi. Dəmi kə mbarəmi baa man kə far
wantəni. Untu ni ar baa dəmi mbarəm kə zhan
kəni.>>

Mir mən gəpi kə Yesu na nazini
(Mar 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Nan Yesu den shirəm na womti mbarəmiwo,
se nas na mir mən gəpi gəs ni jən dlor kaari den
buti kə də wu shirəm nan ti.

⁴⁷ Ar ni gon wul Yesu'e, <<Nəna gi na ga mir
mən gəpi gi ra te kaari ka, wu den ndu'i shirəm
nan ki.>>

⁴⁸ Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, <<Woni'e nəna
gəni? Eso ga woni'e mir mən gəpi gənwe?>>

⁴⁹ Ar ni tə ta am den mir mən kulci karti tə wule,
<<Nəna na mir mən gəpi gən ju!

⁵⁰ Kup murgon tu ba pi argon tu Ban kə to
yamka ba ndu də piwo, ti ni'e mən gəpi gən mətli
na moni na nəna gəni.>>

13

Mən ngani badəre

(Mar 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Gasi ni Yesu dəl gip bomi, kan tə ri dəm bi bar
bula'i.

² Ar ni mbarəm na womti gandəl tika, kan tə to
gip kungələn jəkāt mal tə dəm gipi, ar ni mbarəm
kup dlər bi bula'i.

³ Yesu yari wur bar na womti, na misali tə wule.
<<Mən kən gon ra ri gip kən gəs kə ngani badəre.

⁴ Tə gip ngani badəri ituwi, ar ni badəri jen ro
den təpe kan yatł ba dır dāmika.

⁵ Badəri jen ba ro den atł kan ra den səla, kan
ba yatł bəle-bəle domici atł ra lasi hoyi da'a.

⁶ Ama nan pət mato, ar ni badəri kerka kan ba
konka, domici wi ra na tlərti hoyi da'a.

⁷ Kan badəri jen ba ro gip lundume, nan wu
naro kan lundumi ba tla wurka.

⁸ Eso, ar ni badəri jen ro den ho bar atli, kan
ba yetli ar ba bi ge, geyi jeno hauya nantam, jeno
hauya myakan jen eso hauya nəm na kutl.

⁹ Muntu kan na kəm kumiwo, naa tə kumi!>>

Argontu kem a shirəm na misali gwa

(Mar 4.10-12; Luk 8.9,10)

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e <<imnu kə
shirəm na mbarəm na ngashi den bar jen we?>>

¹¹ Yesu nāmi wur tē wule, <<Kēno bi in momi sārri kē mulki kē to yamka, ama wiwo bi wur da'a.

¹² Muntu kan ra na baro baa mbēli ti ra, ti zam ra naari. Muntu kan ra na bar da ngapo, ba nām nye jem tu kan tēra narika gwa.

¹³ Argon tu kem A shirēm nan wur na ngashi den bar jen gwa ni'e, <Ko wu zhit ma, wii shin da'a, ko wu kar na kēm̄ma, wii kum ko wu mom argon tu ba yari gwa da'a.>

¹⁴ Den wur ni shirēm kē mēn yari shirēm kē Yam Ishaya laa'i e,
<Wii pi ta kumi
ama wii mom da'a,
eso wii pi ta zhit
ama wii shin da'a ko njem.

¹⁵ Domici mbatl kē mbarēm ju raka na lati,
wu kesh kēm gēzēn kawī bāse wu kumi,
wu le ger gēzēn kawī
bāse wu shin na ger gēzēni wu pa kum na
kēm gēzēni.
Ra'untuwo, ger gēzēn ba shin da'a,
ko wu kum na kēm gēzēni,
kē dē mbatl gēzēn pēn wu pal karēm
a warke wur ra.>

¹⁶ Ama kēn mēn albarka ni domici ger gin ba shini, eso kēm gin ba kumi.

¹⁷ Na ho bi ni a yari ine, mēn yari shirēm kē Yam na mēn pitēn dlat na womti ndu shini argon tu kēn den shini gwa, ama wu shin da'a, wu pa ndu kumi argon tu kēn den kumi gwa, ama wu kum da'a.>>

*Argon tu shirēm kē ngani bari ba pi nufi gwa
(Mar 4.13-20; Luk 8.11-15)*

18 <<Kum ni argon tu misali kə mən ngani kən tu ba shirəm deni gwa.

19 Muntu kum shirəm kə Yam kan tə mom kandayi dawo, Shetan mən dāsi tu'i baa dīr tə tus argon tu kan ngani gip mbatl gəska gwa. Muntu ni'e badər tu kan nda den təp gwa.

20 Badər tu kan nda den alt kan ra den səla wo, ti ni'e, muntu kan na kumi shirəm kə Yamo, se tə nəm na ghol mbatli.

21 Ama nan tə ra na tlərti dawo, tə dade da'a. Wokoci tu ghuntən ko kumi dli zam ti den shirəm kə Yamo, se tə za təpka.

22 Badər tu kan nda gip lundumo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yami, ama damtən kə atl na ndu'i bar kə am tlaa shirəmika, kan shirəmi i mani pi ti ho bar da'a.

23 Badər tu kan nda den ho atl ngapo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yam na momi argon tu shirəmi yari gwa. Tə pi mbap nari tə gər mimir gucipi hauya nantam (100), gono hauya myakan, (60) gon ngapo hauya nəm na kutl (30).>>

Jir gip alkama

24 Ar ni Yesu pa yari wur shirəm es'e, <<Mulki kə Yam nərə wule mbarəm tu kan ngani ho badər gip kən gəs gwa.

25 Nan mbarəm kup den umuro, ar ni mən nge gəs ri ngani badər jir gip kən alkamayi, kan tə ndara won gəsi.

26 Nan alkamayi nar den dēli gamo, ar ni jiri ma tli tori.

²⁷ Ar ni ga zher kə Babomi ri wul ti'e <Babomi, ho badər ni mə ngani gip kən gi da'aya? Im ni jir pa yetl gipi we?>

²⁸ Ar ni Babomi bali wur'e <Mən nge gən ni pi untu.> Ar ni ga zher gəsi wul ti'e, <Kə ndu mə ri tus jiri kaya?>

²⁹ Ama Babomi wul wur'e, <O'o,> den tusi jiri kawo, ki tuska na alkamayi.

³⁰ Za ni wu nar tare ar ri gas rəshi. Wokoci tani a yari mən rəshi kəni'e wu pare tloyi jiri wu balka ɗap-ɗap kə də ker ka, kan alkamayi ngapo də ri bindika.>>

Shirəm den ge mastad

(Mar 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yesu pa shirəm nan wur na misali tə wule, <<Mulki kə Yamo ar nərə wule ge mastad*, kan mbarəm gon pən kan tə ngani gip kən gəs gwa.

³² Kup na ar ni'e heli gip badər kup, ama ti ni tə naro, ar ba man nami mir kini, ar ba bo am har də yatl zam ba tu'i bin gəzən den ami.>>

Misali kə Yisti

³³ Yesu pa yari wur shirəm gon es tə wule, <<Mulki kə Yamo ar ni wule yisti, muntu kan nagər gon kushkəli gip ɗapti shandər myakan kan ba nga ɗaptiyi kup gwa.>>

Yesu shirəm na misali

(Mar 4.33,34)

³⁴ Shirəm ju kup Yesu yari domtən kə mbarəmi wo, tə yari wur na misali den bar jeni.

* **13:31 13.31** Mastad wo mir yaya badər ni muntu ra wule ge danti gwa.

³⁵ Bar ju pi ni kup kandatu mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,
<<Aa shirəm nan wur na misali den bar jeni,
aa yari wur argon tu kan ra na ghuuni terka
na ne gəs kə pi atl kundərəndlip gwa.>>

Argon tu shirəm den jir gip alkama ba pi nufi gwa

³⁶ Ar ni Yesu za domtən kə mbarəmi tə te gip bomi. Kan mir mən kulci karti ba đir kar ti wu wule, <<Yari mi kanda kə jir kə gip kən tu ngapi.>>

³⁷ Tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan ngani ho badəriwo, ti ni'e Nya Mbarəme.

³⁸ Kəni ngapo arni'e atl kundərəndlip, ho badəriwo wi ni'e mimir kə mulki kə yami. Jiri ngapo wi ni'e mimir kə mən đasi tu tu.

³⁹ Kano mən nge gən kan ngani jiri ni'e shetan. Wokoci rəshi ni'e patən kə atl kundərəndlip. Mən rəshi kəni ni'e mir mən kartən kə Yami.

⁴⁰ Wule kandatu ba dom jir də keri kawo, untu patən kə atl kundərəndlip baa nərə.

⁴¹ Nya Mbarəm baa kar mir mən kartən gəsi wu dom bar ju kup ba kem mbarəm kə pi warwat pitən gwa, na mən pi wani bari, də dəli wurka gip mulki kə yami.

⁴² Də la wur te gip bom kə utuka. Barta ni wi kul na ngasi kur bi.

⁴³ Mən pitən dlat ngapo wi cir wule pət gip mulki kə Bazini. Muntu kup na kəm kumiwo, naa tə kumi.>>

Shirəm den bar kə am kan ra na ghuuni gwa

44 <<Mulki kə Yamo wule bar kə am ni kan ghundərika gip kən gwa. Mbarəm ni zamo, se tə ri ghundərika gip kəni esi, na ghol mbatɫ gəsi kan tə wur argon tu tɛra narika kup, kan tə wur kəni.>>

Shirəm den tat mən wurpi

45 <<Eso, mulki kə Yamo wule ba mən bar pətni ar ra, mən ngeni zo tat ju ba wurka gwa.

46 Nan tə zam zo tat mən wurpi hoyiwo, se tə ri wur argon tu kup tɛra nari ka gwa kan tə wur tati.>>

Shirəm den shar nəmi kose

47 <<Eso, mulki kə Yamo wule, zan shar nəmi kos ni ar ra, kan la gip mal də nəm ko gonge badər kos gwa.

48 Nan wu dəl shari tor bishidi la'i na koso, ar ni mən nəmi kosi dəm kan wu zəzar ho kos wu wi gip shari, kan munju kos ni dawo wu wika.

49 Untuni ar baa dəm gas patən kə atl kundərəndlip. Mir mən kartən kə Yam baa dɛli mən dasi tuka gip mən pitən dlat,

50 wu la mən dasi tu'i te gip bom utuka, lasi ni wi kul na ngasi kur bi.>>

Gus bar na pel bari

51 Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Kə mani momi bar ju kup a kulci in gwa wa?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan.>>

52 Ar ni tə wul wur'e, <<Ra untuwo, kup mən kulci mbarəm den kulci kə Musa nan zam kulci den mulki kə yamo, ti ni wule babom tu kan dɛli bar kə am gəs peli na gusi gwa.>>

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a

(Mar 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Nan Yesu pa'i yari shirəm den bar juwo, ar ni tə za lasi.

⁵⁴ Tə pal su Nazarat ka, bən gəsi. Ar ni tə nəmi kulci mbarəm gip bom domtən gəzəni, kano ko gonge gəzən ba nəm bi na am wu wule, <<Ako ni tə zam bopya na bar kə dləkəntən juwe?>>

⁵⁵ Ti nya kapinta tu ni diya? Eso nas ni'e, Maryamu da'aya? Kan mir ezən ni'e ga Yakubu na Isubu na Saminu na Yahuda diya?

⁵⁶ Mir ezən mətli eso, mən ra nan wur diya? Akoni mbarən kən zam bopya na bar kə dləkəntən ju kam?

⁵⁷ Ar ni lo ci wur den ti. Ama Yesu wul wur'e, <<Ba dēda mən yari shirəm kə Yam ko ako ama bat na bən gəs na gip bom gəsi.>>

⁵⁸ Lasiwo, Yesu pi bar kə dləkəntən womti da'a domici kə holi ngəshtən gəzən den Yami.

14

Məshtən kə Yohana mən pi batisma

(Mar 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Gip wokoci ta ni gun Hirudus kum kiri bar ju Yesu den pi gwa,

² ar ni tə wul mən pi ti mbap'e, <<Muntuwo, Yohana mən pi batisma ni tli gip məshi mbarəme, ar ni kem tə pi bar kə nəmi bi na am ju ra.>>

³ Domici gip muri jawo, Hirudus kem nəm Yohana, ba bal ti, kan ba la ti gip bom moni domici kə Hirudiya nagər kə esi Filibus.

⁴ Den'e Yohana yari ti'e, <<Ar ndari kə gudlumi na Hirudiya da'a.>>

⁵ Hirudus ndu'e, tə ri Yohana eka, ama bərti ci ti den mbarəme, domici wu pən'e Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.

⁶ Ama nan gas nyel kə dami pət gəri kə Hirudus ɖiɖi, ar ni nya Hirudiya nye mətli dlar cina də mbarəme, ar kon Hirudus naari.

⁷ Ar ni Hirudus be nyayi am atl tə wul ti'e, tii bi ti kup argon tu tə liri gwa.

⁸ Kan nasi nyayi ba yari ti argon tu tii liri gwa, ar ni tə wule, <<Də bim gam kə Yohana mən pi batisma gip gal kin kəkəni.>>

⁹ Ar ni dun mbatl nəm gun Hirudus hoyi. Ama tə tare tə ɓo am atl kawɪ, na wotli bi gəs cina də kiri kə ba ci, tə bi bi də bi ti.

¹⁰ Tə kem ba kotəl gam kə Yohana kan ra gip bom moni gwa.

¹¹ Ba ɖəri gam kə Yohana mən pi batismayi gip gal kini, ba bi nye gəri kan tə bi nase.

¹² Ar ni mir mən kulci kar Yohanayi ɖir pən dli gəs kan wu kapka. Kan wu ri yari Yesu argon tu pigwa.

*Yesu bi fɪngal mbarəm zangu nantam
(Mar 6.30-44; Luk 9.10-17; Yoh 6.1-14)*

¹³ Nan Yesu kum untuwo, ar ni tə to gip kungələn jikat mal kan tə ndara las tu mbarəm ra dagwa. Ama nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu ɖəl ɖir gip mir bən gəzəni wu kop ti den asəm rən las tu tə ra kagwa.

¹⁴ Nan Yesu ɖəl sur gip kungələn jikat mali kan tə shin domtən kə mbarəm na womtiwo, ar ni

guna ci ti den wuri, kan tã pãni jen kumi dli gãzãnka.

¹⁵ Nan sit piwo, ar ni mir mãn kulci kar ti ðir kar ti, wu wul ti'e, <<Dewo gip læp ni, mbarãm ra da'a, artu gas den ndetãn wi. Ar baa mani kã za mbarãm ju wu ndara wu ri gip mir bãn jen wu wur fĩgal wu ci diya?>>

¹⁶ Ama Yesu nãmi wur tã wule, <<Ba'e ar nãm ni dã mbarãmi ndara da'a. Bi wur ni fĩgal wu ci.>>

¹⁷ Ar ni mir mãn kulci kar Yesuyi wul ti'e, <<Miwo, bãredi nantam na kos rop ni katl mãn ra nari.>>

¹⁸ Tã wul wur'e <<Dirim ni ðe.>>

¹⁹ Kan Yesu ba wul mbarãmi'e, wu dãm atl den jiri. Tã pãn bãredi nantam na kos ropi, tã tli gam tã goode Yam kan tã cecceni tã bi mir mãn kulci kar ti wu bi domtãn kã mbarãmi.

²⁰ Kup gãzãn ba ci wu laa'i tu gãzãni, kan wu dom mir robãs burodiyi nan sagwa, ba laa'i shar kutl-cet rop.

²¹ Womtitãn kã mbarãm ju kan ci fĩgali pi wule moni bar kã zangu nantam (5,000) bat na mætli na mimiri.

*Yesu desi den gam male
(Mar 6.45-52; Yoh 6.15-21)*

²² Ar ni Yesu wul mir mãn kulci kar tiyi'e, wu to gip kungælãn jikat male wu kur jikati te bi shidiyi bartaka. Kan tã za mbarãmi wu ndara.

²³ Nan tã za mbarãmi wu ndarawo, ar ni tã to den tlẽndãr kã dã tã shirãm na Yami. Tãra to den tlẽndãrika nangãsi ba ri bi siti.

²⁴ Ama wokociyiwo kungælãn jikat mali ra te dlom bar bula'ika zab mal den dãi gãs ðe

na barta, domici itər mən nartən den gapa na kungələn jikat mali.

²⁵ Kə bətloni, bar kə gəlla am myakano, ar ni Yesu bətl gam te kar kungələn jikat malika, tə den desi den gam mali.

²⁶ Ama nan mir mən kulci kar ti shin ti den desi den gam malo, ar ni bərti ci wuri, wu la yar gip bərti wu wule, <<Tlon ni!>>

²⁷ Na zhotəne ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ba ar ghun kən ni da'a, mi ni. Ba də bərti ci in ni da'a.>>

²⁸ Ar ni Bitərus nəmi ti tə wule, <<Babomi, ki ni fawo, bim bi a desi te den gam malka, a te kar ki.>>

²⁹ Yesu wul ti'e, <<teri.>> Ar ni Bitərus dəl sur gip kungələn jekat mali tə nəm desi tə den tetən kar Yesu.

³⁰ Ama nan Bitərus shin ndərtən kə itəriwo, ar ni bərti ci ti, tə nəm sitənka gəs male. Kan tə la yar tə wule, <<Babomi dəli mi!>>

³¹ Ar ni Yesu nəm am kə Bitərus na zhotəne tə dəl ti tor tə wul ti'e, <<Ki mən kali ngəshtən den Yami, unun zote'i la'i mbatl gi demən kawu?>>

³² Nan wu to gip kungələn jikat maliwo, ar ni itəri za wultəne.

³³ Ar ni munju kan ra gip kungələn jikat mali ba bote ti wu wule, <<Na ho bi, ki Nya Yam ni.>>

*Yesu pəni kumi dli mbarəm ka gip Janisarata
(Mar 6.53-56)*

³⁴ Nan wu jikat bar bula'iwo, ar ni wu dlər gip bən Janisarata.

³⁵ Nan mbarəm kə bəni mom'e Yesuno, ar ni wu kar bar də yari ko gonge mbarəm kan ra gip mir

bən kə lasi, kan wu ɗiri munju kup den kumi dli gwa kar ti.

³⁶ Ar ni wu liri Yesu den də mən kumi dliyi ne am den bi tutul dli gəs katl. Kup mən kumi dliyi kan ne am den tutul dliyiwo, ar ni wu warke.

15

*Al'ada kə mən cina gəmi
(Mar 7.1-13)*

¹ Gip untuwo ar ni mən Parise na mən kulci doka kə Musa jen ɗəl tor Urshalima wu ri kar Yesu wu ngen momi kar-ti, wu wule,

² <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba nge pi al'ada tu kiri gəmi wule də pi gwa wu? Wu ho am gəzən, kan wu'i ci fɪngal da'a!>>

³ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəno, unun kem kə cen doka kə Yamka den bi al'ada ginu?

⁴ Domici Yam wule, <Kə bi nartən bəba, na nəna gi> kano, <Kup muntu zage bas ko naso, ar nəm də ri ti eka.>

⁵ Ama kə kulci mbarəm'e, gon ni wul bas ko nas'e, <Argon tu ndari a bi ino, a tare a bi Yam kawi,>

⁶ ar nəm tə bi nartən mən gəri gəs da'a ituwi. Den bi kə al'ada gino, kə pali shirəm kə Yamka wop ituwi.

⁷ Kən mən setəne! Kor ni ar ra nan mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari den kən gwa'e.

⁸ <Mbarəm juwo na bi ni katl wu ɗəɗa'əmi, ama mbatl gənzəno ar dlyam ka na mən.

⁹ Katl ni wu bote mi. Doka kə mbarəm ni wu kulci jen den bi shirəm kə Yami.> >>

*Argon tu ba li mbarəm ka cina də Yam gwa
(Mar 7.14-23)*

¹⁰ Yesu la bi domtən kə mbarəmi dīr kar ti, tə wul wur'e, <<Kum ni kə mom ni argon tu ar kə yari in gwa.

¹¹ Ba'e argon tu mbarəm ba ci gwa ni ba li ti da'a, ama argon tu ba dəl ter bi da ti gwa ni ba li ti.>>

¹² Ar ni mir mən kulci kar ti dīr wu tambe ti wu wule, <<O kə mom'e lo ci jen gip mən Parise ju den argon tu kə yari gwaya?>>

¹³ Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər tu kup kan yetl muntu kan Ban kə to yamka ni ngani dawo, baa tuska na gəsi.

¹⁴ Za wur ni, ga tabi ni'e mən nəmi dlo ezən tabi. Ngapo tabi ni ba nəmi esi tabi dlowo, kup gəzən wi nda shuka.>>

¹⁵ Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Yari mi kanda kə shirəm tu.>>

¹⁶ Yesu wule wur'e <<Har kəkən gam gin i'ni su tat kaya?>>

¹⁷ <<Kə mom ni den'e, argon tu kə ci te bikawo, tu ni ba su kan ar'i dəl kaari da'aya?

¹⁸ Ama argon tu ba dəl ter biwo, tor mbatl ni ba dēli, eso ar ni ba li mbarəm cina də Yami.

¹⁹ Domici tor gip mbatl ni damtən kə wani pitən ba dēli, wule ga ri mbarəm eka, muri na gər ko kos kə goni, muri na jen kan ndari da gwa, pi mure, seda kə lare na lii mbarəm gami.

²⁰ Munju ni ba li mbarəme, ba'e ho'i am kan də'i nde ci fingal ni da'a.>>

*Ngəshtən den yam kə na gər goni
(Mar 7.24-30)*

²¹ Kan Yesu ba za lasi, tɔ ndara kɛti atl kɛ Taya na Sidon.

²² Lasi ni nagɛr gon mɛn Kan'ana tli yar yam tɔ wule, <<Babomi, Nya Dauda, shin guna gɛni! Dun itɛr nɛ dɛn kumi nya gɛn nyɛ mɛtli dli hoyi.>>

²³ Ama Yesu wul ti'e argon da'a. Ar ni mir mɛn kulci kar ti ɗir kar ti wu lir ti wu wule, <<Kar nagɛr tu tɔ ndara ngapi, domici tɔ ghun mi na kulu wi.>>

²⁴ Yesu nɛm tɔ wule, <<Amo kar tɛm kɛ Isra'ila kan jilka gwa ni katl karɛmi.>>

²⁵ Ama nagɛri ngus cina dɛ Yesu tɔ wule, <<Babomi, nɛm am ra.>>

²⁶ Yesu bali ti tɔ wule, <<Ar ndari dɛ pɛn fɪngal kɛ mimir dɛ bi yer da'a.>>

²⁷ Nagɛri wule, <<Untu ni ar ra Babomi, ama yer ma wu ci robɛs fɪngal ju kan ba ro sur dɛn tebɛl kɛ Babom gɛzɛn gwa.>>

²⁸ Kan Yesu ba wul nagɛri'e, <<Ngɛshtɛn gi dɛn Yamo ar naari! Nɛmi'i lirtɛn gi wi.>> Ar ni nya gɛs warke gip wokociyi.

Yesu warke mbarɛm na womti

²⁹ Ar ni Yesu za lasi, tɔ su kop bi bar ɓula kɛ Galili. Kan tɔ to dɛn tlɛndɛr tɔ dɛm toka.

³⁰ Kan mbarɛm na womti ba ɗir kar ti, wu ɗiri ti munju itɛr tle wur kagwa, na ga tabi, ga kurki, na ga ghup bi, na nami mɛn kumi dli na womti, wu nɛ wur cina da ti kan tɔ pɛni wur kumi dli gɛzɛnka.

³¹ Ar ni mbarɛm kan ra lasi gwa nɛm bi na amɛ nan wu shin munju kan ghup bi ni dɛn shirɛmi, munju itɛr tle wurka pal lauwi, kurki dɛn desi,

na munju kan tabi ni den shiniwi. Ar ni wu dāda Yam kə Isra'ila.

Yesu bi fīngal mbarəm zangu wupse

(Mar 8.1-10)

³² Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tē wul wur'e, <<Guna ba cim den mbarəm ju, domici muri myakan ikənwi wu ra naməni, wura na fīngal da'a. A ndu'e wu ndara na guzum da'a, bāse wu dātka den tēpe.>>

³³ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ako ni mii zam fīngal tu kan baa kəm mbarəm na womti ju gip ləp kənu?>>

³⁴ Yesu ngen momi kar mir mən kulci kar ti tē wule, <<Bəredi mənə ni kən ra nari?>> Wu wul ti'e, <<Nyingi, na mir kos jeni.>>

³⁵ Yesu wul domtən kə mbarəmi'e, wu dəm atli.

³⁶ Kan tē pən bəredi nyingi ju na kosi, nan tē goode Yamo, kan tē cecceni tē bi mir mən kulci kar ti, wu bi mbarəmi.

³⁷ Domtən kə mbarəmi kup ci wu la'i tu gəzəni. Den kariwo, mir mən kulci kar ti ba dom rəbəs bəredi na kosi nan sagwa ba laa'i shar nyingi.

³⁸ Womtitən kə mbarəm ju ciwo ar pi moni zangu wupse (4,000), bat na mətli na mimiri.

³⁹ Nan Yesu wul mbarəmi wu ndara bomo, ar ni tē to gip kungələn jikat male, kan tē ndara kəti atl kə Magadan.

16

Ngeni alama

(Mar 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Mən Parise na mən Sadukiya jen dīr kar Yesu kə dā wu gode ti, ar ni wu lir ti, den tē pi wur bar

kə nəmi bi na am kan ba gode'e sur yam ni tə dəl gwa.

² Yesu nəmi wur tə wule, <<Sit ni pi kan Yam ba zil kawo, kə wule, <bəni baa mbuni.>

³ Kə cigəni kən ni, kə shin yam ni zilka, kan dun yam ni tli toro, kə wule, <Sekəno ghon baa nda.> Kə mani momi kanda kə pitən kə to yamka, ama kə mani momi kanda kə pitən kə zhan kən da'a.

⁴ Kən zhan mən dāsi tu'e na mən nge Yami, kən den ngeni də pi in bar kə nəmi bi na ame, ama ko nəm baa pi in bar kə nəmi bi na am da'a, se bar kə nəmi bi na am kan zam Yunana gwa.>> Ar ni Yesu ndara.

*Yisti kə mən Parise na mən Sadukiya
(Mar 8.14-21)*

⁵ Nan mir mən kulci kar Yesu jəkati te bi shidi bar ta kawo, ar ni wu mom'e wu māsən pəni bəredi ka.

⁶ Ar ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Ngup kən ni, kətəri ni yisti kə mən Parise, na kə mən Sadukiya.>>

⁷ Ar ni wu shirəm na ezən wu wule, <<Ko nan mə dīr na bəredi da'i gwa ni?>>

⁸ Ama nan Yesu mom'e wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Kən mən kali ngəshtən den Yami! Unun kem kən den damtən den fīngalu?

⁹ Kəkən ma kə mom wi diya? Kə māsəni ni ka na mbarəm zangu nantam (5,000) ju kan a bi wur fīngal kə bəredi nantam gwaya? Robəsi ju sawo, laa'i shar mənən kə dom we?

¹⁰ Ko mbarəm zangu wupse (4,000) ju kan a bi wur fīngal kə bəredī nyingiwo, shar mənē ni kə dom kə rōbəsi kan sa gwa wu?

¹¹ Unu arin kem har kəkən kə mom dawu? Kə shin wule den fēngal ni a shirəma?>> A yari in ra, <<Kətəri ni yisti kə mən Parise na kə mən Sadukiya.>>

¹² Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e, den yisti kə bəredī ni tē den shirəm da'a, ama den wu kətəri kulcitən kə lar kə mən Parise na kə mən Sadukiya ni tē den shirəmi.

*Bitərus bi seda den'e Yesu ni'e Almasihu
(Mar 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbu bar kəti atl kə Kaisariya kə Filibiwo, ar ni tē tambe mir mən kulci kar ti tē wule <<Woni mbarəm ba wul Nya mbarəm we?>>

¹⁴ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba wule, ki Yohana mən pi batəsma ni, jen eso wu wule, ki Iliya ni, jen ngapo wu wule ki Irimiya ni, ko gon gip mən yari shirəm kə Yami.>>

¹⁵ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kən ngapo, kə wul ni'e ami woni we?>>

¹⁶ Ar ni Simon Bitərus nəmi ti, tē wule, <<Ki ni'e, Almasihu Nya Yam mən ge mbatli.>>

¹⁷ Yesu nəmi ti, tē wul ti'e, <<ki mən albarka ni, Simon nya Yunana, mbarəm ni gode'i momi bar tu da'a, ama Ban kə to yam ka ni buli'i.

¹⁸ A yari'i ka, ki ni'e Bitərus, ki ni'e tat tu kan aa tu domtən kə mən kopi dene, muntu kan məshtən baa nē ra na iko dene dagwa.

¹⁹ Aa bi'i bar kə buli mulki kə to yamka, argon tu kə dar bi dene sur atlo ar ba dēm argon tu tare

dar bi dene to yam kagwa, eso argon tu kə pətlka sur atlo, ar dəm na pətli ni ar ra to yamka.>>

²⁰ Ar ni Yesu dəli mir mən kulci kar ti kəm hoyi den ba wu yari murgon'e ti ni'e, Almasihuyi da'a.

*Yesu yari kanda kə məštən gəsi
(Mar 8.31—9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ Gasi ni Yesu pare yari mir mən kulci kar ti den'e, ar nəm ti te yarka tə te Urshalima, tə kum dli na ko gonge kumi dli am də kiri kə mən bən na kiri firist na mən kulci mbarəm doka kə Musa kan də ri ti eka, den pət kə myakano də tli ti na ge mbatl esi.

²² Ar ni Bitərus la tə bi markəme, tə matl ti tə wule, <<Də Yam saukake, babomi, untu ba pi nan ki da'a!>>

²³ Ama Yesu bal ti den Bitərus tə wul ti'e, <<Tli karəmkə, Shetan! Ki tat pati asəm ni karəmi. Domici damtən kə bar kə Yam ra su mbatl da'i ka da'a se damtən kə bar kə mbarəme.>>

²⁴ Kan Yesu ba wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kup muntu ba ndu kopi gəno, ar nəm ti te yarka, tə nge gam gəs tə pən kin batən* gəs kan tə kopəni.

²⁵ Domici muntu kup ba ndu ga'i mbatl gəso, tii holka. Ama muntu ba bi ge mbatl gəs domici gəno, tii zam ge mbatli.

²⁶ Unun baa bite'i kin kə zam atl kundərəndlip kan kə hol ge mbatl giwu? Ko unun kii mani bi den bi ge mbatl giwe?

* **16:24 16.24** *kin batən* Wokoci kə mən Romawo, muntu pi mur ko warwat pitən gon kan ndari də ri ti ekawo, den kin ni ba ba ti.

²⁷ Domici, Nya Mbarəm baa sur na mir mən kartən kə Yam gip dədatən kə Base, kan tə batl ko gonge mbarəm den bi argon tu tə pi gwa.

²⁸ Ge shirəm ni a yari ine, jen gip kin kan ra dlor dēwo, wi məsh da'a, se wi ni wu shin surtən kə Nya Mbarəm gip nartən gəs kə gunye.>>

17

Dli kə Yesu sanjeka

(Mar 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Den kaar kə muri mukkawo, ar ni Yesu pən Bitərus, Yakubu na Yohana erəm kə Yakubu, tə te wur den tləndər mən tlyartən wu nan gəzəni.

² Ar ni dli kə Yesu palka gholi, kan ba ger gəs ba cirka wule cirtən kə pəte, den shini kə ger gəzəni, kan tutul dli gəs ba gholka kulen wule cirtəni.

³ Wule gip njəpkər gere ar ni Musa na Iliya dəl kar wur wu den shirəm na Yesu.

⁴ Ar ni Bitərus wul Yesu'e, <<Babomi ar mbun kan mən ra de gwa. Ki ni kə ndu'o, aa pi mir kuptəkup myakan, nəm ge, nəm kə Musa, nəm eso kə Iliya.>>

⁵ Tə gip shirəmo, ar ni dun yam mən cirtən ghum wurka, kan wu kum yar gon gip dun yami ba wule, <<Muntu ni'e Nya gəni a ndu ti hoyi, nan ti ni a pi ghol mbatl naari, kum təni.>>

⁶ Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo, ar ni bərti ci wuri, kan wu nda atl na gip tu'e.

⁷ Ama Yesu dīr kan tə ne am den wur tə wule, <<Tli ni yami, ba də bərti ci in ni da'a.>>

⁸ Nan wu tli gero, wu'i shin murgon da'a, se Yesu nan gəsi.

⁹ Nan wu den dɛltɛn sur den tlɛndɛriwo, ar ni Yesu dɛli wur kɛm tɛ wule, <<Ba kɛ yari ni murgon argon tu kɛ shin gwa da'a, se tli Nya mbarɛm gip mɛshi mbarɛm kakani.>>

¹⁰ Ar ni mir mɛn kulci kar ti ba wul ti'e, <<Unun kem mɛn kulci mbarɛm den tɛlankur kulci kɛ Musa ba kulci'e, Iliya ni baa cwat kakani?>>

¹¹ Yesu nɛmi wur tɛ wule, <<Untu ni, Iliya baa suri, tii sur ni tɛ kɛrkɛm ko unu.

¹² Ama a yari inka, Iliya sur wi, ngapo wu mom'e ti ni da'a, ar ni wu pi ti argon tu wu ndu pi gwa. Untu ni es Nya mbarɛm baa kum dli am da wuri.>>

¹³ Ar ni mir mɛn kulci kar ti mom'e ti ni den pi wur shirɛm den Yohana mɛn pi batisma.

*Yesu pɛni kumi dli nye mɛn kumi dli ndetɛn ka
(Mar 9.14-29; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Nan wu mbu bar kar mbarɛm na womtiyiwo, ar ni mbarɛm gon dɛr kar Yesu tɛ ngus cina da ti, tɛ wul ti'e,

¹⁵ <<Babomi, kum guna kɛ nya gɛni, domici tɛ den patɛn na kumi dli hoyi kɛ ndetɛne, ar ba kur byal ti gip utu, ko gip male.

¹⁶ A ri ti kar mir mɛn kulci kar ki, ama wu mani pɛni ti kumi dliyiika da'a.>>

¹⁷ Yesu nɛm tɛ wule, <<Kɛn zhan kan na ngɛstɛn den Yam da'a mɛn jiltɛni! Har gigasi ni a nɛra nan kɛne, ar ri gigasin aa ci cina na te mbatl kaarka nan kɛnu? Dirim ni nyayi dɛ.>>

¹⁸ Ar ni Yesu matl dun itɛr kan ra gip nyayi gwa. Ar dlyam da'a, ar ni nyayi pal lau.

¹⁹ Kan mir mɛn kulci kar ti ba ri kar ti wokoci tu mbarɛm'i kar wur dagwa, wu ngen momi kar

ti wu wule, <<Unun kem mə mani dəli dun itərıka dawu?>>

²⁰ Yesu nəmi wur, tə wule <<Kən ra na kali ngəshtən den Yam ni kemi. Na ho bi ni a yari ine, də wule kən nərə na ngəshtən den Yam wule ge dəntəwo, ki wul tləndər tu'e, <Tli bartu kə ri barta,> tii tli. Argon ra kan ki hol mani pi gwa da'a.

²¹ [Dəli dun itər wule munju ba pi da'a, se na shirəm na Yami na guzum male*.]>>

*Yesu shirəm es den məshtən gəsi
(Mar 9.30-32; Luk 9.43-45)*

²² Nan mir mən kulci kar ti dom wur su Galili kawo, ar ni Yesu wul wur'e, <<Baa bi Nya mbarəmka am də mbarəme.

²³ Wii ri ti eka, ama den pət kə myakano, baa tli tika gip məshi mbarəme.>> Ar ni shirəmi ghun mir mən kulci kar tiyi.

Batli wurpi bom kə bom kə Yami

²⁴ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti yi mbubar Kaparnahumo, ar ni mən nəmi wurpi bom kə bom kə Yam zam Bitərus wu wul ti'e, <<Mən kulci gin ba batl wurpi bom kə Yama?>>

²⁵ Bitərus nəmi ti tə wule, <<Aan, tə batli.>> Nan Bitərus te gip bomiwo, ar ni Yesu nəmi ti pi shərəm tə wule, <<Simon! Unun kə shin den momi tu tə ngen kar ki gwa we? Kar ga won ga gun kə atl ba nəm wurpi bomi, kar mimir gəzən na, ko kar jen ni?>>

* **17:21 17.21** Kor təlankuri jeno wu na ayayi muntu da'a.

²⁶ Nan Bitərus nəmi ti tə wule, <<Kar jen ni wu nəmo>> Ar ni Yesu wule, <<O, mimir gəzəno ar ra gam da wur da'a ituwi!

²⁷ Kup na untu, bəse mə ci wur lo'o, su bar bula'i, kə la coli. Kos tu kə pare nəmi gəso, bul bi gəsi, kii zam kabارشu nəm. Pən kabارشuyi kə batl wurpi bom kə bom kə Yami nari, gwan na ge ituwi.>>

18

Bari gip mulki kə to yam ka

(Mar 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Gip wokoci tawo, mir mən kulci kar Yesu dīr kə ngeni momi kar ti, wu wule, <<Woni baa ni'e bari gip mulki kə to yam kawə?>>

² Ar ni Yesu la bi nye heli nya goni, tə ne ti dlor gip dlom gəzəni.

³ Kan tə wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, kən ni kə pali gam gin wule heli mimir dawo, kii te gip mulki kə to yam ka da'a.

⁴ Ra'untuwo, kup muntu kan pali gam gəs wule heli nya tuwo, ti ni'e bari gip mulki kə to yam ka.

⁵ Muntu kup nəm heli nya wule muntu gip sun gəno, ami ni tə nəməni.

Barju ba kem pati asəm gwa

(Mar 9.42-48; Luk 17.1,2)

⁶ Ama muntu kup kem nəm gip mimir ju kan ngəsh wur demən kə pi warwat pitəno, ar baa mani mbarəm tu də bali ti ghun lu'i bar dīr yar də la ti su gip dlami bar bulaka.

⁷ Kashto kə mbarəm den atl kundərəndlip, domici bar ju ba kem mbarəm kə ndetəno ar

womti. Ar nəm də təp kə ndetən điri, ama kashto kə mbarəm tu kan baa pi təp kə ndetəni gwa.

⁸ Ra'untuwo, am ko asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i kə zam ge mbatl kan ba pa da gwa na am ko asəm nəm ko kurkiyi, na də wule la ki te utuka na am gi, ko na asəm gi kup pa ropi.

⁹ Ger gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, đəli kə la ka. Ar ba mani'i kə zam ge mbatl kan ba pa da gwa na ger nəm, na də la ki te bom utuka na ger gi kup pa ropi.

Təm kan jilka gwa

(Luk 15.3-7)

¹⁰ Ngup kən ni, ba kə mbur ni ko nəm gip mimir ju da'a. Domici a yari in'e, mən kartən kə Yam mən ne ger den wur ra cina də Ban to yamka ko gigasi.

¹¹ [Nya mbarəm sur ni kədə tə đəli munju kan jilka gwa.]*

¹² Gip shini gino, barəm gon nərə na təm gəs hauya nantam (100), kan nəm ba jilka gip wuro, unun mən təmi baa piwe? Tii za təm hauya wupse na kutl-cet ghwanum juka (99), tə ri kə ngeni nəm tu kan jilka gwa bi tlədər diya?

¹³ Ti ni tə zam təm gəsi ngapo, ge shirəm ni a yari ine, ti pi ghol mbatl na nəmi, ar man hauya wupse na kutl-cet ghwanum ju kan jilka da gwa.

¹⁴ Untu ni pa'e, ndu'i kə Ba gin kə to yamka ni də nəm gip heli mimir ju jilka da'a.

Ne erəm mən kopi den təpe

(Luk 17.3)

* **18:11 18.11** Kor təlankuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

¹⁵ Ya'i ni pi'i wani pitəno, ri kar ti mol kən rop gini kə yari ti wani pitən gəsi. Ti ni tə kum ki kan tə ci atl gamo, kə pali ti den təp ituwi.

¹⁶ Ama ti ni tə kumi'i dawo, se kə ri na erəm gon nəm, ko rop nan ki, kə ri ni kar ti esi, domici ko unun yari bi də mbarəm rop, ko myakano ar dəmwi.

¹⁷ Ti ni tə nge kumi gəzən kawo, ri shirəmi cina də domtən kə mən kopi. Ti ni ngap tə nge kumi domtən kə mən kopi'yi kawo, pali tə ni wule muntu mom yam da gwa, ko mən nəmi wurpi bomi.

¹⁸ Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kə dar bi dene dan kaar atlo, tare dar bi dene wi to yamka, eso argon tu kə dar bi dene da'a den kaar atlo, to yam ka ma dar bi dene da'a.

¹⁹ A yari in muntu esi. Mbarəm rop gip kən den kar atl kən ni dar bi den bar kan wu liriwo, Ban kə to yamka baa pi wuri.

²⁰ Kup las tu mbarəm rop, ko myakan dom wur den wi gwanno, ami ra nan wuri.>>

Shirəm den zher tu nge gaparte kagwa

²¹ Den untuwo, ar ni Bitərus ri ngen momi kar Yesu tə wul ti'e, <<Babomi, biyi mənəni a gaparte muntu pim warwat pitən kagwawe? Bisi ngingiya?>>

²² Yesu nəmi ti tə wule, <<O'o! Bisi nyingi ni katl da'a, ama nyingi bisi hauya myakan na kutl (70).

²³ Ra untuwo, mulki kə Yam nərə wule gun gon kan ba ndu momi tu kə bar kə am gəs kan ra kar zher gəs gwa.

²⁴ Gip dləmiwo, ar ni tə zam gon ra kan tə kop ti wurpi mən nartən kan ti mbu batli da'a har tə mish gwa.

²⁵ Nan mbarəmi mbu batli dawo, ar ni gunyi wule də wur tika, na gər gəsi, na mimir gəsi, na argon tu kup tə ra nari gwa, kədə batl asəm yami.

²⁶ Ama mbarəmi ngus cina də gunyi tə lir ti tə wule, <babomi, te mbatl karka ngapi, aa batl ki kup argon tu kə kopən gwa.>

²⁷ Ar ni gunyi kum guna kə mbarəmi, kan tə yape tika, tə wule, də za ti tə ndara.

²⁸ Ama nan mbarəm tu kan gunyi ba kop ti wurpi za lasiwo, ar ni tə ri mo na zher berəm gəs kan tə kop ti wurpi njen hauya nantam gwa. Tə nəm berəm gəsi te yarka tə wul ti'e, <Batləm wurpi tu a kop ki gwa.>

²⁹ Ar ni zher berəm mbap gəsi ngus cina da ti tə lir ti tə wule, <Te mbatl kaarka ngapi, aa batl ki.>

³⁰ Ama berəm gəs kan ba kop ti wurpiyi kum lirtən gəs da'a. Tə kem ba bal tika gip bom kə moni, se ti ni tə batl ti argon tu tə kop ti kup kakani.

³¹ Nan nami zheri kum argon tu piwo, wu kum təmi da'a. Ar ni wu ri kar babom gəzən kan wu yari ti kup argon tu pigwa.

³² Ar ni gunyi laa bi zheri tə wul ti'e, <Ki zher mən dasi tu'e! Nan kə lirəmo a yape'i wurpi ju kup kan a kop ki gwa.

³³ Kiwo, ar ndari kə shin guna kə berəm mbap gi kandatu a shin guna gi gwa diya?>

³⁴ Gip lo'o ar ni gunyi kem ba la ti am də mən ne ger den bom kə moni, də kumi ti dli se ti ni tə batl wurpi tu ba kop ti kup kakani.

³⁵ Untu ni Ban kə to yamka baa pi na muntu kup gip kən kan nge gaparte esika na mbatl nəm gwa.>>

19

Yesu kulci mbarəm den kari gərka (Mar 10.1-12)

¹ Nan Yesu pa'i yari bar juwo, ar ni tə za atl kə Galili kan tə te gip kəti atl kə Yahuda muntu kan ra te bi bula Urdun ka gwa.

² Mbarəm na womti kop ti kaari, kan tə pəni wur kumi dli gəzənka lasi.

³ Ar ni mən Parise jen ri kar ti kə də wu kum kə bi gəsi. Ar ni wu wule, <<Təlankur kulci kə Musa kulci ni'e mbarəm baa mani kari gər gəs ka den bi argona?>>

⁴ Yesu nəmi wur, tə wule, <<Kə zhit ni gip təlankur diya? Untun ar ra terka. Yam kan pi wuro tə pi wur ni moni na gər mətli.

⁵ Kan Yam ba wule, <Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə nəm gər gəsi dlatkət, kup gəzən ropiwo wu dəm dli nəm ituwi.>

⁶ Kəkəno wu rop ni da'a, ama wu dəm ka dli nəm wi. Ra untuwo, argon tu Yam gudlumiwo, ba də gon pətlka da'a.>>

⁷ Ar ni wu ngen momi wu wule, <<Kano unun kem Musa yari'e, mbarəm baa mani rəshi təlankur kə kari gər gəs kawu?>>

⁸ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Musa za kən ni kə kar gər gin ka den bi lati gam gi ni. Ama terkawo untun ar ra da'a.

⁹ A yari inka, muntu kup kar gər gəska, ba'e den warwat pitən kə muri na moni kaari ni da'a, kan

tə gudlumi na gono, muri na mətli kaari ni tə den pi.>>

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<O untun fa dlom kə gər na kos rawo, ar ba mani ba də mbarəm gudlumi da'a!>>

¹¹ Yesu wul wur'e, <<Ba'e Ko gonge mbarəm ni baa mani pəni shirəm tu da'a, ama se mbarəm ju kan Yam bi wur mani pi untuyi gwa.

¹² Domici moni jen ra kan gər wur moniyi dagwa, jen ngapo, mbarəm ni pali wur unju. Jen ngapo gip ndu'i gəzən ni den'e wii gudlumi da'a den bi kə mulki kə to yam ka. Kup mən mani pəni shirəm tuwo, tə pəni.>>

Yesu la'i mimir albarka
(Mar 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Ar ni mbarəm jen điri mimir jen kar Yesu kədə tə ne am den wuri, tə shirəm na Yam den wuri. Ama mir mən kulci kar Yesuyi matl wuri.

¹⁴ Ama Yesu wul wur'e, <<Zani də heli mimir ju đir karəmi, ba kə hane wur nika da'a! Domici mulki kə Yamo gwazin ni.>>

¹⁵ Ar ni tə ne wur am gam tə la'i wur albarka, kan tə ndara.

Dal moni mən bar kə ame
(Mar 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ar ni mbarəm gon đir kar Yesu tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, unu ho bar ni aa pi kədə a zam ge mbatli kan baa pa dagwa wu?>>

¹⁷ Ar ni Yesu nəmi ti tə wule,<<Unun kem kə ngen momi den ar gontu kan ra hoyi gwawe? Yam nan gəs ni'e hoyi. Kin kə ndu ge mbatl kan baa pa dawo, kop dokayi.>>

¹⁸ Kan mbarəmi ba wule, <<Dokayi gonge?>> Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, Ba kə ri gon eka da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a.

¹⁹ Bi nartən ga bəba gi na nəna gi, ndu berəm dəmi gi wule gam gi.

²⁰ Dal moniyi bali ti tə wule. <<A kop doka ju wi kup, Unun es sem wi?>>

²¹ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kin kə ndu kə nərə dlato, ri wur bar kə am gika kə bi wurpiyi munju kan am ri wur kar dagwa, kii zam bar kə am to yamka. Kan kə dīr kopəni.>>

²² Ama nan dal moniyi kum untuwo, ar ni tə ndara bom na dun mbatli domici tə mən bar kə am ni hoyi.

²³ Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, ar ba ban naar də mən bar kə am te gip mulki kə to yam ka.

²⁴ A yari in es'e, ar ba mani də rakumi te təp gip ger alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

²⁵ Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo ar ni wu nəm bi na ame, wu wule, <<O untu ni fawo, woni baa zam dəltən ituwi?>>

²⁶ Ar ni Yesu zhit wur hoyi kan tə wule, <<Gip shini kə mbarəm kamo, ar baa pi da'a. Ama kar Yamo, ko unuwo mən pitən ni.>>

²⁷ Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Ar tu mə za bar gəmi ka kup mə kop ki wi. Unun mii zam gip kopi giwe?>>

²⁸ Ar ni Yesu wul wur'e, ge shirəmi ni a yari ine, Gip zhan mən dīrtəno, Nya Mbarəm ni dām den dandi mən cirtən gip mulki gəso, kən mən kopi

gən baa dəm den dandi kutl-cet rop, kə tloyi gəs gal kutl-cet rop kə Isra'ila shirəmi.

²⁹ Kano muntu kup za bom gəsi, ko mən gəpi gəs moni, ko mətli, ko base, ko nase, ko mimir gəsi, ko kən gəsi, den bi sun gəno, tii zam argon tu kan man munju gwa gucépi hauya nantam (100), kan tə pa zam ge mbatli tu baa pa dagwa.

³⁰ Ama mbarəm na womti kan ra cina kəkəno, wii dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.

20

Mən mbap gip kən inabi

¹ <<Mulki kə to yam kawo, wule ba mən bom gon ni ar ra, kan dəl kə bi cigəni kə ngeni munju kan baa pi ti mbap gip kən inabi gəs gwa.

² Wu dlər den tii batl wur den wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa, kan tə kar wur rən gip kən gəsika.

³ Bar kə gəlla am ghwanəm kə cigəni nan tə dəlo, ar ni tə shin jen dlər katl bi bar pəte, wu den pi argon da'a.

⁴ Ar ni tə wul wur'e, <Kən ma ri ni gip kən gən kə pini mbapi, aa batl kən argon tu kup ndari gwa.>

⁵ Ar ni wu ndara gip kəni. Nan tə dəl bar kə awa muhka na awa ghwanəm eso, ar ni tə pa pi untu.

⁶ Kə sit bar kə gəlla am nantamo, ar ni tə pa dəl kan tə zam jen dlər-dlör, tə wul wur'e, <Unun kem kən ra den dəmi dē katl nde pət kup we?>

⁷ Wu wul ti'e, <Murgon ra kan bi mi mbap kə pi gwa da'a.> Ar ni ba mən kəni wul wur'e, <Kən ma ri pini mbap gip kən gəni.>

⁸ Kə sit shukuto, ar ni ba mən kəni la bi muntu kan ba ne ti ger den kəni gwa tə wul ti'e, <laa bi mən mbap ju kə batl wuri, pare den muntu dir kə kaar ar ri den muntu pare dīrtən gwa.>

⁹ Nan munju yem wur mbap kə sit bar kə gəlla am nantami diro, ar ni ko gonge gəzən zam batltən gəs wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa.

¹⁰ Munju kan ri kə pariya pən den'e baa batl wur ar man kə nami. Ama ar ni batl wur wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa tangən na munju ri kə siti gwa.

¹¹ Nan wu nəmo, ar ni wu nəm ngwartən den babomi.

¹² Wu wul ba mən kəni'e, <Munju kə yem wur kə kaar dami kupo, mbap kə awa nəm ni katl wu pi ama kə batl wur tangən nam mi, mən kan mə ndo mi na tle mattən kə pət gwa.>

¹³ Ama ba mən kəni nəmi gon gip wur tə wule, <Berəm, a ne'i asəm gam ka da'a! Mə dar ni bi nan kən den aa batl ki wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa da'aya?

¹⁴ Nəm batltən gi kə ndara. Untun a pən tor gip mbatl gən den aa batl wur tangən nan ki.

¹⁵ A mani ni pi argon tu a ndu pi na wurpi gən gwa diya? Lo ci'i ni den bi am tu a pi gwaya?>

¹⁶ Ra untuwo, kə cina baa dəm kə kaari, kə kaar ngapo wii dəm kə cina.>>

*Yesu pa shirəm den kanda kə məshtən gəsi
(Mar 10.32-34; Luk 18.31-34)*

¹⁷ Nan Yesu den totən Urshalimawo, ar ni tə laa bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi markəme, kan tə wul wur'e,

18 <<Ar tu mə to ni Urshalima, baa bi Nya mbarəm am də kiri liba kə Yam na mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm den də ri ti eka.

19 Wii ta ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa. Wii pi ti shirəm mburtəne, kan wu ɓo ti, kan wu ɓa tika den kin esi. Ama den pət kə myakano, baa tli ti na ge mbatli.>>

*Lirtən kə nasi ga Yakubu na Yohana
(Mar 10.35-45)*

20 Ar ni nasi ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, ɗir nan wur kar Yesu, kan tə ngus cina da ti tə lir ti argoni.

21 Yesu wul ti'e, <<Unun kə ndu a pi'iwe?>> Ar ni tə wule. <<Gip mimir gən rop juwo, a liri də nəm dəm den am shimli gon ngapo den am yali gi gip mulki gi.>>

22 Ar ni Yesu wul mimiri'e, <<Kə mom ar gon tu kə liri gwa da'a! Kii mani kumi dli tu kan a ri kə kumi gwaya?>> Wu nəmi ti wu wule. <<An! Mi mani.>>

23 Yesu wul wur'e, <<Kii mani kumi dli tu kan aa kum gwa, ama dəmi den am shimli ko am yali gəno, gwan ni da'a, ban kə to yam ka ni kərkəmi munju kan tə zəzari gwa.>>

24 Nan nami mir mən kulci kar ti kutli kum untuwo, ar ni lo ci wur den yas mbarəm rop ju.

25 Ama Yesu la wur bi kup gəzən, tə wul wur'e, <<Kə mom'e gun kə munju kan mən Yahuda ni da'a ba gode iko den mbarəm gəzəni, eso kiri gəzən ba gode wur iko pa'e.

²⁶ Ama gip kəno untu ni da'a. Muntu ba ndu dəmi bariwo, ar nəm ti te yarka tə dəm mən pi'in mbapi.

²⁷ Eso, muntu kup ba ndu dəmi kə cinawo, ar nəm ti te yarka tə dəm zher gini.

²⁸ Ba'e, Nya mbarəm sur ni kə də mbarəm pi ti mbap da'a, ama kə də tə pi mbarəm ni, kan tə bi ge mbatl gəs es kə dəli mbarəm na womti.>>

Tabi jen rop zam mani shini bari

(Mar 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za Yerikowo, ar ni mbarəm na womti kop ti kaari.

³⁰ Tabi jen ra rop den dəmi bi təpe. Nan wu kum Yesu den dīrtən den tēpiwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Babomi, Nya Dauda, kum guna gəmi.>>

³¹ Ar ni womti mbarəmi matl wur kə də wu yon shot, ama wu tli yar na nari wu wule, <<Babomi, Nya Dauda kum guna gəmi!>>

³² Ar ni Yesu dlər tə wul wur'e <<Unun kə ndu'e a pi inu?>>

³³ Wu wul ti'e, <<Babomi, miwo mə ndu ni'e mə mani shini bari!>>

³⁴ Ar ni Yesu kum guna gəzən kan tə tabe ger gəzəni. Wule gip njipkər gere, ar ni wu nəm shini bari, kan wu kop ti.

21

Yesu te gip bən Urushalima

(Mar 11.1-11; Luk 19.28-38; Yoh 12.12-19)

¹ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar nye bən gon'e Betafaji kan ra den tləndər kin zaitun

kosak na Urshalimawo, ar ni Yesu kar mir mən kulci gəs rop.

² Tə wul wur'e, <<Te ni gip nye bən tu kan ra cina da in gwa, na tetən gini, ki zam bar kəm gon ra na bali na nya gəs kar ti. Pətl wur ni kə terim ni.

³ Muntu kup pi in shirəmo, wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i.> Ti kar bar nan wur na zhotəne.>>

⁴ Muntu pi ni dlat na ar gon tu mən yari shirəm kə Yam yari gwa'e.

⁵ <<Yari ni mbarəm kə sihiyona'e,

<Shin ni, gun gin tu den dīrtəne.

Tə mən gibər gam ni da'a, tə ra den bar kəme, tə den desi den nye bar kəme.> >>

⁶ Ar ni mir mən kulci kar ti ri kan wu pi kandatu Yesu yari wur gwa.

⁷ Wu dīri nas jakiyi na nya gəsi, kan wu la ga tutul dli gəzən den nya bar kəmi, kan tə to dəm dene.

⁸ Mbarəm na womti ni wi tutul dli gəzən den təpe, jen ngapo am kin dabinoni wu wotl kan wu la den təpi.

⁹ Ar ni womti mbarəm ju kan den ritən cina dati, na munju kan ra kar dati, tli yar wu den wultən'e,

<<Hosana də nya Dauda!

Albarka ra den muntu kan dīr gip sun kə Babom gwa.>>

<<Hosana to yam ka.>>

¹⁰ Nan Yesu to gip bən Urushalima wo, arni bəni guzəlka, wu den wultən'e. Woni'e muntuwe?

¹¹ Ar ni womti mbarəmi nəmi wur wu wule, <<Yesu ni'e muntu, mən yari shirəm kə Yam ni kan dəl ter Nazarat kan gip atl kə Galili gwa.>>

*Yesu kar mən wuri na wuri ka gip bom kə Yami
(Mar 11.15-19; Luk 19.45-48; Yoh 2.13-22)*

¹² Ar ni Yesu te gip bom kə Yam, kan tə kaar mən wuri na wurika. Tə gyas tebər kə mən sanje wurpi na ba dəmi kə munju ba wur kubər ka gwa.

¹³ Tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra, <Bom gən ba dəm las tu ba shirəm na Yam gwa,> ama kə pali kawı wule ba dəmi kə mən tare guntəpe!>>

¹⁴ Ar ni ga tabi na ga kurki dır kar ti gip bom kə Yami, kan tə warke wuri.

¹⁵ Ama nan kiri mən keri bar ju dırı Yam na mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa, shin bar kə dləkəntən ju, na kumi mimir gip Bom kə Yam den tli yar wu den wultən'e, <<Hosana də nya Dauda>> Ar ni lo ci wuri.

¹⁶ Wu wul ti'e, kə kumni bar ju mimir ba yari gwa diya? <<Aan,>> Yesu nəmi wur untu. <<Kə zhit ni gip təlan kuri diya? Las tu kan yari'e, ki ni kə kulci mimir na mən tle nyin den wu dəda ki gwa diya?>>

¹⁷ Ar ni Yesu za wur tə dəl gəs gip bəni tə ndara Betanya, tə mur teka.

*Yesu pi bi kin turume
(Mar 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Kə bi cigəni nan Yesu ba pal su bən kə Urushalima kawo, ar ni tə kum guzumi.

¹⁹ Kan tə shin kin turum den bi təpe. Nan tə te kariwo tə zam gəri nyeni dene da'a, wol ni katl.

Ar ni tə wul kini'e, <<Ba kə'i gər da'a!>> Na yari untuwo, ar ni kin turumi konka.

²⁰ Nan mir mən kulci kar ti shin untuwo, ar ni wu nəm bi na ame wu wule, <<Unun kem kin turum kən konka bəle-bəle untu?>>

²¹ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<A yari in ge shirəmi, kən nərə na ngəshtən den Yam kan kə pi shakka dawo, ba'e argon tu pi kin turum tu katl ni ki pi da'a. Ama ki mani wuli tləndər tu'e, <Tli bar tu kə nda su gip bar bula>, Ar baa dəmi in untu.

²² Kən ni kə nəm tor gip mbatl gino, kii zam argon tu kup kə liri gwa.>>

*Nge nəmi bar ju Yesu ba pi gwa
(Mar 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Nan Yesu te gip Bom kə Yami tə den kulci mbarəmo, ar ni kiri mən keri bar ju dīri yam na kiri kə bən dīr kar ti, wu ngen momi wu wule, <<Bar ju kan kə den piwo na ikoyi gongen kə pi? Woni bi'i, biyiwe?>>

²⁴ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ami ma aa ngen momi kar kəne. Kən ni kə manim bali argon tu a ngen momi kar kəno,>> A yari in na ko unu ikoyi ni a pi bar ju.

²⁵ O Yohanawo, na unu ikoyin tə pi batisma, na iko kə Yam na ko kə mbarəm ni? Ar ni wu bali gip dlom gəzən wu wule, <<Mən ni mə wule sur yam ni ar dəlo, ti wule, unun kem mə nəm ti tor gip mbatl gəmi dawu?

²⁶ Ama mən ni mə wule kə mbarəm no, mə kum bərti kə mbarəme. Domici mbarəm mom'e Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.>>

²⁷ Ar ni wu nāmi ti wu wule, <<Mə mom da'a.>>
Ar ni Yesu nām tē wul wur'e untu no, <<Ami ma,
A yari in na unu ikon a pi bar ju da'a.>>

Shirām den mbarām mən mimir rop

²⁸ <<Unun kē dami we? Mbarām gon ra mən
mimir moni rop. Tē ri kar kē pariya tē wule, <Nya
gēni sekāno ri pi mbap gip kēn inabi.>

²⁹ Ama nyayi nāmi ti tē wule, <O'o, aa zam ritēn
da'a.> Ama den kaari nan tē dam tiwo ar ni tē ri.

³⁰ Kan bēbayi ba ri kar nye gēpi tē yari ti untu
pa'e, nyayi ba nāmi ti tē wule, <Aan ari bēba.>
Ama tē ri da'a.

³¹ Gip mimir rop juwo, gonge ni kop shirām kē
bazin we?>> Ar ni wu wul ti'e, <<Nye kē pariya
ni,>> Ar ni Yesu wul wur'e, A yari in ge shirāmi,
mən nāmi wurpi bomi na mən bi gēs kaari ba botl
ka den kēn kē ba tetēn gip mulki kē Yami.

³² Domici Yohana dīr gode in guntēp kē pitēn
dlat, ama kē nām tor gip mbatl gin da'a, ama mən
nāmi wurpi bom na mən bi gēs kaariwo wu nāmi.
Ama kup na kē shin bar juwo, kē ci atl gam kē
ngēsh den ti da'a.

*Shirām kē mən kori bar ju kan nām kēn inabi
gwa*

(Mar 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ Kum ni shirām gon esi, <<Ba mən kēn gon
ra kan ngani kēn gēs gwa. Ar ni tē gandēlika na
panye, kan tē bor ba zho'i mal kin inabi, tē pa tu
kupshi kē mən buti kēni. Ar ni tē bi mən kori bar
jen kēni kēdē wu bom dene, kan tē ndara gip bēn
goni.

34 Nan wokoci rāshi kēni dīro, ar ni ba mēn kēni kar zher gēs wu ri kar mēn kori kēni, den'e wu bi ti argon tu ndari dā bi ti gip gēri kin inabiya gwa.

35 Ama ar ni munju kan nēm kēni kē dā wu bōm dene nēm zher gēsi, wu bō nēm, wu ri gon eka, kan wu pi ta la'i gon na tate.

36 Kan tē kar zheri jen es kan womti man kē pari gwa, ar ni mēn bōmi den kēni pi wur untu pā'e.

37 Den kariwo, ar ni tē kar nya gēsi, tē wule, <Wi shin nartēn kē nya gēni.>

38 Ama nan mēn kori kēni shin nyayiwo, ar ni wu wul ezān'e, <Nya tu kan kēni ba dēm gwas gwan tu den dīrtāne. Dir ni mē ritāni eka dā kēni dēmi mi ra!>

39 Ar ni wu nēm ti, kan wu byal ti kaar kēni, wu ri ti eka.

40 Ra untuwo, mēn bas kēnin palo, unun ti pii mēn bōmi den kēniwe?>>

41 Kan wu wul ti'e, <<Ti la mēn dāsi tu ju gip dun mēshtāni, kan tē nēm kēni ka tē bi munju kan baa bi ti argon tu ndari, wini wu rēsh gwa.>>

42 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kē tabe ni zhēti gip tēlankur kē Yam diya?

<Tat tu kan mēn tu'i bōm ngewo,
ar ni dēm tat tu kan man ko gonge tat tu'i bōmi gwa.

Muntuwo, pi kē Babom ni, eso bar kē nēmi bi na am ni kar mi.>

43 Ra untuwo, a yari ine, mulki kē Yamo, baa zote ka kar kēne, dā bi mbarēm jeni kan ba pi ho bar gwa.

⁴⁴ Muntu kan kup nda den tat tu, ti cen ka kucil-kucil, ama muntu tati nda den tiwo ar ba lu tika.>>

⁴⁵ Nan kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na mən Parise, kum argon tu Yesu yariwo, ar ni wu momka'e, den wurni tɔ den shirəmi.

⁴⁶ Ar ni wu ngen tɔp kə nəmi gəsi, ama bərti ci wurka den womti mbarəmi, domici wu mom'e Yesuwo mən yari shirəm kə Yam ni.

22

Shirəm den nyel kə gudlumi

(Luk 14.15-24)

¹ Yesu pa shirəm nan wur na misali tɔ wule.

² <<Mulki kə tɔ yam ka nɔra wule gun gon kan ne nyel gudlumi kə nya gəs gwa.

³ Tɔ kar zher gəs dɔ la bi munju tɔ ngen wur kə dɔ wu ɗir kɔba nyeli gwa. Ama wu nge ɗirtənka.

⁴ Tɔ pa kar zher gəs jen tɔ wule, <Yari ni munju a ngen wur kə dɔ wu ɗir kɔba nyeli gwa'e, a pi fingal wi, kan a mbosh tla gi kən na tla ju kan ket wur gwa wi, ko unu ra mak wi. ɗir ni kɔba nyeli!>

⁵ Ama mən dakiyi nge kumika, kan wu ndara won gɛzani, gon ba ndara gip kən gəsi gon ngapo kɔba bar pɛt gəsi.

⁶ Jen ngapo wu nəm mir zher gəsi, wu bo wuri, kan wu ri wur eka.

⁷ Ar ni lo ci gunyi hoyi, kan tɔ kar mən bi'utu gəs wu ri wur eka, kan wu keri bən gɛzanka.

⁸ Kan tɔ wul ga zher gəsi'e <Pa'i ko unu kə nyeli wi, ama mən daki ju kan a ngen wur kə ba nyeliwo, wu ndari da'a.

⁹ Ra'untuwo, kop ni guntəp-guntəpe kə la ni bi muntu kup kə shin ti gwa tə dir kə ba nyeli.>

¹⁰ Ar ni zher gəsi kop bi guntəp-guntəpi, wu la bi mbarəm ju wu zam wur gwa, hoyi na bes mbarəme, kan ba nyeli ba laa'i na mən dəki.

¹¹ Nan gunyi dir kə shini ba nyeliwo, ar ni tə shin mbarəm gon kan la tutul dli kə nyeli da gwa.

¹² Ar ni tə wul mbarəmi'e <Berəm, imnu pi kan kə dir de bat na tutul dli kə nyeli we?> Ama mbarəmi mom argon tu ti bali ti gwa da'a.

¹³ Ar ni gunyi wul mən mbap gəsi'e <bal ni mbarəmika am na asəme, kə la ti ni te gip dun las tuka, las tu ba kul na ngasi kur bi gwa.

¹⁴ Munju la wur biwo na womti ni wura, ama munju zəzariwo njem ni.> >>

*Ngeni momi den batli wurpi bom də Kaisar
(Mar 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Ar ni mən Parise ri mo gam wu dam wur den kandatu wi nəm Yesu den shirəm gəs gwa.

¹⁶ Ar ni wu kar mir mən kulci kar wur na mbarəm kə Hiridus jen wu wule, <<Ba mən kulci, mə mom'e ki mən pitən dlat ni. Kə kulci mbarəm guntəp kə Yami. Kano kə pən mbarəm kup nəm ni kar ki. Eso kə pən den mbarəm gon ra kan man gon gwa da'a.

¹⁷ Kəkəno yari mi, ar mbun'e də batl wurpi bom də Kaisar gomna kə Romaya, ko ar ndari da'a?>>

¹⁸ Ama nan Yesu mom damtən kə dəsi tu gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e <<Kən mən se mbarəme! Unun kem kə ndu kə godem we?

¹⁹ Godem ni wurpi tu kan ba batl wurpi bomi na ri gwa.>> Ar ni wu diri ti dinari,

²⁰ tə wul wur'e, <<Shishidər na sun kə woni den dinariyi?>>

²¹ Wu wul ti'e, <<kə Kaisar ni.>> Ar ni tə wul wur'e, <<Bi ni Kaisar argon tu kan kə Kaisar ni gwa, kan kə pa bi ni Yam argon tu kan kə Yam ni gwa.>>

²² Nan wu kum utuwo, ar ni wu nəm bi na am wu za ti kan wu ndara.

*Ngeni momi den tlitən gip məshi mbarəme
(Mar 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Gasiwo, ar ni mən Sadukiya jen munju ba wule tlitən kə məshi mbarəm ra da'a, đir kar Yesu, wu ngen momi kar ti,

²⁴ wu wule <<Ba mən kulci! Musa wule, <Mbarəm ni zam gəri na gər gəs da'a kan tə məsh kawo, esi baa mani gudlumi na gəri kə də tə zami mən bari gəs mimiri.>

²⁵ Yas mbarəm jen ra nyingi gip mi mən gəpi na mən bari, bari gəzən gudlumi na gəre, tə məshka tə zam nya da'a tə za'i muntu ba kop ti gwa gəri.

²⁶ Untu ni pi na kə rop na kə myakan bari nəm kə nyingiyi.

²⁷ Den kaariwo ar ni gəri məshka.

²⁸ Yari mi. Gəri baa dəm kə woni gas tu məshi mbarəm baa tli gwa we? Domici tə gudlumi na kup nyingiyi!>>

²⁹ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<kə jilka wi, domici kə mom shirəm kə Yam da'a, eso kə mom iko kə Yam da'a.

³⁰ Gas tlitən kə məshi mbarəmo, gudlumi ra da'a. Mbarəm ba nərə wule mir mən kartən kə Yam to yamka.

³¹ Eso, den tlitən kə məshi mbarəm gip gam bæci'o, kə zhit ni argon tu Yam yari'in gwa diya? Ar ra na rəshi'e,

³² <Ami ni'e muntu kan Ibərahim na Ishaku na Yakubu ba bote ti gwa.> Tiwo məshi mbarəm ni ba bote ti da'a ama mən ge mbatl ni.>>

³³ Nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu nəm bi na am den kulci gəsi.

Doka tu kan naar mani gwa

(Mar 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Ama nan mən Parise kum Yesu ngub bi kə mən Sadukiyawo, ar ni wu dom wuri.

³⁵ Gon gip wur mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa, gode Yesu na ngeni momi.

³⁶ Tə wul Yesu'e <<Mən kulci, dokayi gonge ni mani nartən kup gip təlankur kulci kə Musa we?>>

³⁷ Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, << <Ndu Babom Yam gi na mbatl gi kup na ge mbatl gi kup na damtən gi kup.>

³⁸ Muntu ni'e doka kə pari eso, tin tə nar mani.

³⁹ Kə ropiwo, ar ni ra wule məntayi, kə ndu berəm dəmi gi wule gam gi.

⁴⁰ Təlankur kulci kə Musa na kə mən yari shirəm kə Yam kup den doka rop ju ni ar ra.>>

Ngeni momi den Almasihu

(Mar 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nan mən Parise dom wur kə ba lasi nəmo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule,

⁴² <<Ununu'e, damtən gin den Almasihu we? Tə gəs gal kə woni?>> Ar ni wu wul ti'e, <<Tə gəs gal kə Dauda ni.>>

⁴³ Yesu wul wur'e, <<Kan imnu, Dauda tɔp kɛba iko kɛ Ruhu ba la ti bi'e, Babom gɛnu? Domici Dauda wule,

⁴⁴ <Babom wul Babom gɛn'e

Dɛm den am shimli gɛni

se, amin, a pali mɛn gapa nan ki atli dɛ asɛm gɛ.>

⁴⁵ Tun kan Dauda la ti bi'e Babomo, Imnu Almasihu ba dɛm gɛs gal gɛs we?>>

⁴⁶ Ko nɛm gon ra gip wur kan mani ti bali gwa da'a. Gasi ar ri cinawo murgon ra kan'i ngen momi kar ti gwa da'a.

23

Yesu pallase mɛn kulci mbarɛm den tɛlankur kulci kɛ Musa

(Mar 12.38-40; Luk 11.37-52; 20.45-47)

¹ Nan mbarɛm dom wur na womti na mir mɛn kulci kar tiwo, ar ni Yesu wul wur'e,

² <<Mɛn kulci mbarɛm tɛlankur kulci kɛ Musa na mɛn Parise ni bi wur mani bali tɛlankur kulci kɛ Musa.

³ Ra'untuwo, pi ni argon tu kup wu kulci in gwa kɛ kop ni esi. Ama ba kɛ kop ni argon tu wu pi gwa da'a. Domici wu pi argon tu wu kulci gwa da'a.

⁴ Wu bali mbarɛm gosgam mɛn gibɛrtɛn hoyi wu ne wur den bibyala, wu ngapo wu ne wur am ra gip pɛni da'a ko nya yasa nɛm.

⁵ Kup argon tu wu piwo kɛ dɛ mbarɛm shin ni katl. Wu gucip mir tɛlankur kan rɛsh shirɛm kɛ Yam gipi gwa wu bal den goshi gɛzɛni, na la'i tlyari zare den bi lulur gɛzɛni.

⁶ Eso wu ndu'e dā bi wur ba dāmi kē kiri kēba nyele, na ba dāmi tu kan mbun mani gwa gip bom domtən kē mən Yahuda.

⁷ Wu ndu dā shirmi wur kē ba domtən kē mbarəm kō gigasi, dā wul wur'e <mən Kulci.>

⁸ Ama kēno ba dā la kən ni bi, <Mən kulci da'a.> Domici mən kulci gino nəm ni, kan kup gin eso kən yas ni.

⁹ Ba kē la ni bi murgon'e, <Bēba> Den kar atl da'a, domici bēba nəm ni ne ine muntu kan ra to yamka gwa.

¹⁰ Ba kē zani dā gon lakən bi'e, <Mən cina da'a> domici mən cinayo nəm ni, ti ni'e Almasihu.

¹¹ Bari gip kēno ti ni tii dām mən pi'in mbapi.

¹² Muntu kup dāda gam gəsō baa pali ti atli, kano muntu pali gam gəs atli ngapo baa dāda ti.

¹³ Ama kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kē Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kē le bədlabən tetən gip mulki kē to yamka, kən na gam gin ngapo kē te gipi da'a, eso mən ndu'i tetən ngapo kē hane wur ka.

¹⁴ [Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kē Musa na mən Parise Mən pi tən wule ho mbarəme! Kē zup ka den bar kē am kē mətli jukan moni gəzən məshka gwa, eso kē pi tlyari shərəm na Yam kē dā shin kən ra, ra untuwo, baa hukunte in hoyi.*]

¹⁵ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kē Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Domici kē jikat bar bula kē ri atl tu kan ra na dlyami kē ngeni mən ci atl gam nəm. Kən ni

* **23:14 23.14** Təlankuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

kə zam ngapo, kə pali ti nye mən bom utu gucipi rop ar man kandatū kən ra gwa.

¹⁶ Kashto gi ni kən tabi mbarəm mən kopi na mbarəme! Kə wule <Argon ni da'a, də ɓo am atl na bom kə Yami, ama murgon tu ɓo am atl na zənariya kan te gip bom kə Yam kawo, Kə wule ar nəm ti te yarka tə pi argon tu tə ɓo am atli deni gwa.>

¹⁷ Kən kədləm tabi! Gongen naar mani, zinariya na, ko bom kə Yam kan pash zinariyayi gwa ni?

¹⁸ Kə wul es'e, <kup muntu ɓo am atl na bagadiwo, argon ni da'a. Ama muntu kan ɓo am atl na wurpi kan bi den bagadiwo, ar nəm ti te yarka tə pi argon tu tə ɓo am atli dene gwa.>

¹⁹ Kən ga tabi! Gonge ni'e bari, bar ju bi den bagadiyi gwa na, ko bagadi tu kan ba pash bar ju bi den bagadiyi gwa ni?

²⁰ Ra untuwo muntu kup ɓo am atl na bagadiwo, tə ɓoni am atl nari na kup argon tu kan ra dene gwa ituwi.

²¹ Eso muntu kup ɓo am atl na bom kə yamo, tə ɓo ni am atl nari na Yam muntu ba dəm gip bomi gwa.

²² Muntu kup ɓo am atl na to yam ka wo, tə ɓo ni am atl na dandi kə Yami na Yam kan ba dəm den dandiyi gwa.

²³ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci den kulci kə Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Kə bi zakka kə dapti borkono na kə woli, ama kə za kiri zo bar ju təlankur kulci kə Musa yari də pi kagwa, wi ni'e, pi ge shirəmi, shini guna'i, na aminci. Munju ni ndari də pi, bat na za'i nami ka.

24 Kən tabi mən kopi na mbarəme, kə cica ga saləm ka gip mal tle gi ni, ama kə zhinge Rakumi.

25 Kashto gi ni, kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Kə mani ho'i kaar galka na gal kini, ama gipiwo laa'i ni ar ra na wani pitən kə cucetəne na ndu'i gami.

26 Ki tabi mən Parise! Ho gip wuromal na gip galkini kakani kan də kaar gəzən mbuni.

27 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kən nəra wule gambici tu kan zapi kaari na ghol atl kan ba shin mbutən gəs gwa, ama gipiwo, gul kə məshi mbarəm ni, na ko unu ndotti.

28 Untu ni kən ra, Kariwo ba shin kən wule kən mən pitən dlat ni ama gipiwo, kən ra laa'i na setəne na nge kopi doka.

29 Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kə tu gam bəci kə mən yari shirəm kə Yami, kə kem də gambici kə mən pitən dlat mbuni.

30 Kə wule, mən nəra far na ga kori gəmiwo, na mii ngash gam nan wur gip ri mən yari shirəm kə Yam eka da'a.

31 Untuni gode'e kən gəsgal kə munju kan ri mən yari shirəm kə Yam eka gwa ni.

32 Ra untuwo ci ni cina kə pa'i ni warwat pitən ju, ga kori gin la gəsi gwa.

33 Kən ga ici'e, ga badər kə wonzi! Imnu kii dəli gam ginka gip hukuntetən kə bom utuwe?

34 Ra'untuni, a kari in bar na mən yari shirəm kə Yami, na mən bopya, na mən kulci mbarəm

təlankur kulci kə doka kə Musa. Kii ri jen eka na ba'i gəzən den kini, jen eso kii bo wur na rəba'e kəba domtən gi ni na kopi jen bən-bəni, kən den kumi wur dli.

³⁵ Aa kar wur ni đir kə də bəran kə mən pitən dlat ju kan ri wur eka gwa ni den gam gini, wule ga Habila mən pitən dlat na Zakariya nya Barakiya muntu kə ri ti eka gip dlom bom kə Yam na ba keru bar ju điri Yam gwa.

³⁶ A yari in ge shirəmi, bar ju kup baa zam ni mbarəm kə zhan kəni.

Yesu kuli Urushalima gami
(Luk 13.34,35)

³⁷ Kən mən Urushalima, mən Urushalima! Kən mən ri mən yari shirəm kə Yam eka, na la'i munju kan kar wur kar kən na tat gwa! Biyi mənə ni a ndu domi mimir gin wule, kandatu nas kor ba dom mimir gəs kan tə ghum wur ka na bibako gəsi gwa, ama kə ndu untu da'a.

³⁸ Ar tu bom gin i na mur gon da'a. Ar dəm kawu koni.

³⁹ A yari'in ka, ki'i shimən da'a, se kən ni kə wule, <Mən albarka ni muntu ba đir gip sun kə Babom gwa!> >>

24

Yesu yari kanda tu ba yas bom kə yam kagwa
(Mar 13.1,2; Luk 21.5,6)

¹ Nan Yesu za Bom kə Yamiwo, ar ni mir mən kulci kar ti gode ti kanda kə bom ju kan ra gip Bom kə Yami.

² Ama tə wul wur'e, <<Kə shin Bom tu kan tu gwaya? A yari ine tat gon ra kan baa sa den gon gwa da'a. Baa yasi ka kup.>>

*Halama kə patən kə zhan kup
(Mar 13.3-13; Luk 21.7-19)*

³ Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin Zaituno, ar ni mir mən kulci kar ti đir kar ti mol, wu wul ti'e, <<Yari mi, gigasi ni bar ju ba pi, kano ununu'e, halama kə paltən gi sur na kə patən kə zhan kup we?>>

⁴ Ar ni Yesu wul wur'e, <<dəm ni gədən, ba də murgon jəli in nika da'a.

⁵ Domici mbarəm na womti baa đir gip sun gəni, wu wul kən'e, <Ami ni'e Almasihuyi.> Na untun wi jəli mbarəm ka na womti.

⁶ Kii kum tlitən kə dlan na Shirəm tlitən kə dlan na womti, ama badə bərti ci in ni da'a. Aan, ar nəm də bar ju pi, ama patən kə zhan kupi đirwi da'a.

⁷ Atl ba tli atli gon gami, kan də mbarəm kə gun gon tli mbarəm kə gunyi gon gami. Ba pi guzum na jirkəttən kə atl kə ba las na womti.

⁸ Munju kupo, pare kumi dli kə mən gəri nya ni.

⁹ Baa bi in ka am də mbarəm də kumi in dli, wu ri in eka. Baa nge in gip atl kup den bi sun gəni.

¹⁰ Wokociyi ni, ngəshtən den Yam kə mbarəm na womti ba idaka, kan wu bi ezən ka, wu nge ezən esi.

¹¹ Eso mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati, kan wu jəli mbarəmka na womti.

¹² Domici kə nartən kə đasi tu'o, ndutən kə mbarəm na womti baa idaka.

¹³ Ama muntu kan ba mbatl dlom gam ar ri patən kə bar kupo, baa dəli ti.

¹⁴ Baa pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə to yamka gip atl kundərəndlip den bi seda də mbarəm kə atl kup, kan də patən kə bar kupi i điri.

Bar kə bərti

(Mar 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Kən ni kə shin bar kə dədan kan ba kem məstən, muntu kan mən yari shirəm kə Yam Daniel yari gwa ra kəba las mən Tsarkiwo, naa də mən zhəti tələn kuri momi!

¹⁶ Munju kan ra gip kəti atl kə Yahudawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre.

¹⁷ Muntu kan ra to kush kə yami kawo, ba tə dəl sur tə ngen tetən kə pəni ar gon gip bomi da'a.

¹⁸ Muntu kan ra rən gip kən kawo, ba tə pal rən bom ka kə pəni tutul ghumtən gəs da'a.

¹⁹ Kashto kə mətli mən tu'e, na munju kan den bii mimir nyin gip wokoci ta gwa!

²⁰ Shirəm ni na Yam badə kətər tu điri in ni gip watlən, ko den pət shukutən kə mən Yahuda da'a.

²¹ Domici wokociyiwo, baa kum dli hoyi muntu kan tabe pi da'a na ne gəs kə pi atl ar đir sekəni. Eso, baa i pi badər kumi dli tu da'a.

²² E də wule cani muri juka dawo, na nya mbarəm gon ra kan baa zam dəltən gwa da'a. Ama domici kə munju kan Yam zəzari wo, ba ca muri kə kumi dliyi ka.

²³ Wokociyiwo, gon ni wul kən'e, <Shin ni, Almasihun kəni!> Ko, <Tin ta!> Ba kə nəm ni da'a.

²⁴ Domici ga Almasihu kə lar na ga mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati, kan wu pi bar kə nəmi bi na am na bar kə dləkəntəne. Kədə ar ni baa piwo, wu jəli munju kan ma zəzari ni gwa.

²⁵ Kum ni, A yari in wi bəle-bəle.

²⁶ Ra'untuwo, murgon ni wul kən'e, <Tin ta, gip ləpe,> ba kə dəlɲi rənka da'a. Ko tə wule, <Almasihu yin ta na ghuuni te kushi ka,> ba kə nəm ni da'a.

²⁷ Kandatu cirtən kə cibi kə Yam ba dəl gabəs ar to yamma wo, untu ni paltən kə Nya mbarəm baa nərə.

²⁸ Las tu məshi bar rawo, lasini zhipki ba dom wuri.

Paltən kə nya mbarəme

(Mar 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Na patən kə muri kə kumi dli juwo,

Pət baa palka dəməni, kan də kyar nge cirtənka,

Ga zənges ba ro sur yamka, kan də jərkət bar mən iko kə to yam ka.

³⁰ Wokociyi ni baa shin halama kə Nya mbarəm dəl to dlom yam ka, kan də mbarəm kə atl kup pi kulu keti. Wi shin surtən kə Nya mbarəm gip dun yami, na iko, na dədatən mən nartəni.

³¹ Tii kar mir mən kartən kə yam na hori nyo mən larəmtən hoyi, kan wu dom munju kan zəzar wur gwa, gip kəti wupse kə atl kundərəndlip.

Kulci den kin turume

(Mar 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² Kulci ni den kin turume. Kən ni kə shin am kini sanje ka kan ba pare gilitəno, kə mom'e watlən mbira kosak ituwi.

³³ Untu ni es, kən ni kə shin bar ju den pitəno, mom ni'e wokociyi mbira wi kosak, ar mbi bədlabən wi.

³⁴ Ge shirəm ni a yari in'e, mbarəm kə zhan kən baa məshka da'a, se bar ju ni kup piwi gwa.

³⁵ Yam na atl baa paka, ama shirəm gən baa paka da'a.

Murgon ra kan mom pəti gwa da'a

(Mar 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

³⁶ Murgon ra kan mom pəti ko awayi gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam to yamka, ko Nyayi, ama Bəbayi ni katl momi.

³⁷ Wule kandatu ar pi gip wokaci kə Nuhu gwa, untun baa pi wokoci tu Nya mbarəm ba sur gwa.

³⁸ Wule gip muri ja, kapən bar ghon kan sar ko-unuka den kaar atlo, mbarəm ra den ci na tle, moni den gudlumi, kan den ri mir mətlika gip kushi, ar ba ri gas tu kan Nuhu to gip Kungələn jikat mali gwa.

³⁹ Mbarəmi mom argon tu bari kə pitən gwa da'a, ar ni mal kos den wur kan ba sar wurka kup. Untun paltən kə Nya mbarəm baa nərə.

⁴⁰ Wokoci tawo mbarəm rop baa nərə den mbap gip kəne, baa pən nəmka, də za nəmi.

⁴¹ Mətli rop baa nərə den lu'i bari den ghuni, baa pən nəmka də za nəmi.

⁴² Ra'untuwo, dəm ni gədən, domici kə mom pət tu kan Babom gin baa sur gwa da'a.

⁴³ Ama mom ni muntu, də wule babom baa mom wokoci tu mur baa te ti gip bom gip gaso, na tii dəm gədən, tə hane muri tetən gip bom gəsika.

⁴⁴ Ra'untuwo, kən ma dlər ni gədən, domici Nya mbarəm baa sur ni wokoci tu kə mom da gwa.

*Zher mən aminci na muntu ra na aminci dagwa
(Luk 12.35-48)*

⁴⁵ Wo ni'e zher mən aminci na bopya, muntu kan babom gəs ne ti gam bom gəsi, kə də tə bi nami zheri fingal den wokoci tu ar ndari gwawe?

⁴⁶ Ar ba mbuni zhertu kan Babom gəs pal kan tə zam ti tə den pi mbap gəs gwa.

⁴⁷ Ge shirəm ni a yari ine, babomi baa ne ti den gam kə bar ju kup tərā nari gwa.

⁴⁸ Ama zheri ni dəm mən wani pitəno, kan tə wul gam gəs'e, <Babom gən baa pal bəle da'a,>

⁴⁹ kan tə nda gip ezən zheri na be, tə den ci na tle na mən tle dū'e.

⁵⁰ Babom kə zher tu ba pal bat na momi kə zheri, den pət na awa tu kan tə mom da gwa.

⁵¹ Babomi ba bo zheri hoyi, kan tə hukunte ti na mən setəne. Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>>

25

Shirəm den mir mətli kutl

¹ <<Wokoci tawo, mulki kə to yamka baa nərə wule mir mətli kutl kan yem pətəla gəzən ba ri kə mbori ba mən gudlumi gwa.

² Nantam gip wuro, kədləm ni, nantam ngapo mən bopya ni.

³ Nantami kan kədləmno wu pən pətəla gəzəni, ama wu pən mir es kə mbəli ra den kə gip pətəla gəzəni da'a.

⁴ Ama nantam mən bopya juwo, kan wu pən pətəla gəzəni na mir es kə mbəli ra gip mbun leti.

⁵ Ama nan ba mæn gudlumiya cwat bæle dawo, ar ni kup gæzæn umur ghun wur kan wu nde umurka.

⁶ Gip dlom gaso, ar ni wu kum latæn bi den'e, <Ba mæn gudlumiya mbirawi! Dir mbor tæni!>

⁷ Ar ni kup mir mætli kutli tlyam wu næn kærkæm pætæla gæzæni.

⁸ Kan kædlæmi ba wul mir mæn bopyayi'e, <Mbæli mi ni mir gin ngapi, domici pætæla gæmi den mæstænkwæi.>

⁹ Ar ni mir mæn bopyayi næmi wur wu wule, <O'o, ar baa kæm mi nan kæn da'a. Ræni gip bæn las tu ba wur mir kagwa, kæ wur ni.>

¹⁰ Ama nan wu ra den tæp ritæn kæ wuri miriwo, ar ni ba mæn gudlumiya cwati. Mir mætli ju kan ra gædænwo, ar ni wu te kæ ba nyel gudlumiya nan ti, kan ba le bædlabæn ka.

¹¹ Den kariwo, ar ni nami mir mætliya pal dir wu wule, <Babomi! Babomi! Buli mi bædlabæni!>

¹² Ama tæ næmi wur tæ wule, <Na ho bi ni a yari in'e, a mom kæn da'a.>

¹³ Ra'untuwo, dæm ni gædæn, domici kæ mom pæti ko wokociya da'a.

Shiræm den talanti
(Luk 19.11-27)

¹⁴ Eso mulki kæ to yamka baa næra wule mbaræm tu kan bari kæ bomi asæm gwa, kan tæ la bi ga zher gæs tæ ne wur den gam bar gæsi.

¹⁵ Tæ bi næn talanti nantam, gon ngapo talanti rop, kan næmiwo, talanti næn. Tæ bi ni ko gonge den bi argon tu ti mani pi gwa. Kan tæ næn tæp tæ ndara.

¹⁶ Muntu kan bi ti talanti nantamiwo, ar ni tē ri ci bar pēte kan tē zam talanti nantam ra deni.

¹⁷ Untu es muntu nēm talanti ropi, tē ri ci bar pēte, kan tē zam talanti rop ra deni.

¹⁸ Ama muntu kan nēm talanti nēmiwo, ar ni tē ri bor shu gip atli kan tē ghundēr wurpi kē babom gēsika.

¹⁹ Den kaar kē tlyari wokociwo, ar ni babom kē zherju pal kē dē tē mom argon tu wu pi na wurpiyi gwa.

²⁰ Mbarēm tu kan nēm talanti nantamo, ar ni tē ter na talanti jen nantam esi, tē wule, <Babomi, kē bim talanti nantam, ar tu a zam nantam rawi es deni.>

²¹ Ar ni babom gēs wul ti'e, <Kē pi hoyi, zher mēn ho pitāne, mēn aminci! Kē pi aminci den heli bar kan bi'i gwa. Aa ne'i den gam mbap na womti. Dir kē pi ghol mbatl na babom gi.>

²² Mbarēm tu bi ti talanti ropi yi dīr pa'e, tē wule, <Babomi, kē bim talanti rop, ar tu a zam talanti gucupi rop rawi deni.>

²³ Ar ni babomi nēmi ti, tē wule, <Kē pi hoyi, zher mēn ho pitāne, mēn aminci! Kē pi aminci den wurpi njem kan bi'i gwa. Aa ne'i den gam mbap na womti. Dir kē pi ghol mbatl na babom gi.>

²⁴ Ama nan mbarēm tu kan nēm talanti nēmi dīro, ar ni tē wule, <Babomi, a mom kē ban naari, kē rēsh las tu kē ngani da gwa, ki mēn ndu'i ci ngubuk ni.

²⁵ Ar ni kem bērti ci mi, kan a ri bor shu gip atl a ghundēr talanti gika. Shini nēm bar gi!>

²⁶ Babomi nēmi ti tē wule, <Ki zher mēn dāsi tu'e, mēn la'are! Kē mom'e, a rēsh ni las tu kan a ngani da'a, ami mēn ndu'i ci ngubuk ni.

²⁷ Unun kem kē ri nem wurpi gēn gip bom ba ne wurpi, ami ni a palo, a zam wurpiyi na mbēli ra dene dawu?

²⁸ Ra untuwo, nēm ni talanti nēm tuka kar ti, kē bi ni muntu kan ra na talanti kutl ju gwa.

²⁹ Domici muntu kan ra na baro, baa mbēli ti ra kan tē zam ar nari. Muntu kan ra nari da ngapo, nye njem tu kan tēra nari ma baa nēmka.

³⁰ La ni wop zher tu te gip dun laska. Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>

Tloyi mbarēm shirēm kē pa'i bisi

³¹ Wokoci tu Nya mbarēm baa sur gip nartēn gēsi, na mir mēn kartēn kē Yam kupo, ti dēm den dandi gēs kē gun mēn dēdātēni.

³² Mbarēm kē atl kup baa dom wur kar ti. Kan tē zēzar mbarēm na nēm-nēm gip ezēni kandatu mēn le dabba ba dēli tēmka gip mar gwa.

³³ Kan tē pali tēmi den am shimli gēsi, mari ngapo den am yali gēsi.

³⁴ Wokociyi ni gunyi baa wul munju kan den am shimli gēsi'e, <Dir ni, kēn kan Ban la'i in albarka gwa, kē nēm ni gaado kē mulki tu Yam ne in terka na ne gēs kē pi atl kundērēndlip gwa.

³⁵ Domici nan Ami ra den kumi guzumo, kē bim fingali. Nan ami ra den kumi guzum malo, kē bin mal tle. Nan ami ra mēn dēkiwo kē rim bom da ine.

³⁶ Nan ami ra na tutul dli dawo, kē bim tutul dli. Nan ami ra den kumi dliwo, kē ga'ēmi. Nan ami ra gip bom kē moniwo, kē dir kē shini gēni.>

³⁷ Wokociyi ni mən pitən dlat ju ba nəmi ti wu wule, <Babomi akoni mə shin ki den kumi guzum kan mə bi'i fingal we, ko ki den kumi guzum male kan mə bi'i mal tlewu?

³⁸ Gigasi ni mə shin ki mən dəkiyi, kan mə ri'i bom dami, ko kə den ndu'i tutul dli kan mə bi'i tutul dli kə la'iwu?

³⁹ Eso gigasi ni mə shin ki den kumi dli ko gip bom kə moni kan mə ri kə shini giwe?>

⁴⁰ Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə pi nəm gip mir heli gip mir byaro, ami ni kə pi mi.>

⁴¹ Kan tə wul munju den am yali gəs gwa'e, <Pətl kən ni ka naməni, kən wop mbarəme, teni gip utu tu kan baa məsh ka da'a, kan kərkəmi Shetan na mir mən kartən gəs gwa.

⁴² Domici nan ami ra den kumi guzumo, kə bim fingali da'a. Nan ami ra den kumi guzum malo, kə bim mal tle da'a.

⁴³ Nan ami ra mən dəkiwo, kə rəm bom da in da'a. Nan a hol tutul dliwo, kə bim tutul dli kə la'i da'a. Nan ami den kumi dli, kan ra gip bom kə moniwo, kə dīr kə shini gən da'a.>

⁴⁴ Wii nəmi ti wu wule, <Babomi, gigasi ni mə shin ki den kumi guzumi, ko kə den kumi guzum male, ko kira mən dəki, ko kira na tutul dli da'a, ko kə den kumi dli, ko kira bom moni kan mə ne'i amra dawu?>

⁴⁵ Gunyi baa nəmi wur tə wule, <Ge shirəm ni a yari ine, argon tu kup kə nge pi nye heli gip mir byaro, ami ni kə ngem pi.>

⁴⁶ Munju ni baa te gip hukuntetən tu kan baa pa da gwa, ama mən pitən dlat ju ngapo gip ge mbatli kan baa pa da gwa.>>

26

Bali bi kə də ri Yesu eka

(Mar 14.1,2; Luk 22.1,2; Yoh 11.45-53)

¹ Nan Yesu pa'i yari shirəm ju kupo, ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e,

² <<Kə mom'e muri rop ni sa wi də pi nyel jikat bədlabəni, baa bi Nya Mbarəm kədə ba tika den kini.>>

³ Ar ni kiri ga Libakə Yam, na kiri kə bən dom wur bom də bari kə ga Liba kə Yami, mən sun'e Kayafa.

⁴ Kan wu bali gip dlom gəzən kədə wu nəm Yesu mol wu ri ti eka.

⁵ Wu wule, <<Ama ba'e wokoci kə nyel jikat bədlabən da'a, bəse də zam tli mbatl kar mbarəme.>>

Shoti Yesu mir mən təmi kasəri

(Mar 14.3-9; Yoh 12.1-8)

⁶ Nan Yesu ra Betanya gip bom kə Simon muntu kan faro ba mən ndəcci ni gwawo,

⁷ ar ni nagər gon đir kar Yesu na mbun leti, laa'i na mir mən təmi kasəri kan na wurpi nar gwa, kan tə shoti ti sur gam nan təra den ci fīngal gwa.

⁸ Ama nan mir mən kulci kar Yesu shin untuwo, ar ni lo ci wuri, kan wu ngwar wu wule, <<Unun kem ti den li mir mən bar wurpika untuwe?>>

⁹ <<Ar baa mani də wur mirika na wurpi mən nartəni, də bi munju am ri wur kaar da gwa.>>

¹⁰ Nan Yesu mom damtən gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ghun nagər tuwe? Mbuni bar ni tə pi mi.

¹¹ Kii nɛra na munju kan am ri wur kaar da gwa ko gigasi, ama amiwo, kii nɛra namɛn ko gigasi da'a.

¹² Tɛ shotim ni mir tu kɛ dɛ tɛ kɛrkɛm dli gɛn den bi kaptɛne.

¹³ Ge shirɛm ni a yari ine, las tu kup baa pi wazu kɛ zo shirɛm kɛ ci atl gam gip atl kundɛrɛndlipo, baa yari nagɛr tu den bi dami nan ti.>>

*Yahuda nɛm'e tii bi Yesu ka
(Mar 14.10,11; Luk 22.3-6)*

¹⁴ Ar ni nɛm gip kutl-cet ropi, muntu ba wul ti'e Yahuda Iskaryoti ri kar kiri mɛn keri bar ju ɖiri Yam gwa.

¹⁵ Tɛ wul wur'e, <<Unun kii bi mi, ami ni a bi in ti gwawe?>> Ar ni wu dlɛm wurpi zɛnariya hauya nɛm na kutl wu bi ti.

¹⁶ Den gas ta ni Yahuda Iskaryoti nɛm ngeni tɛp tu kan tii bi Yesu kagwa am dawuri.

*Yesu ci fɛngal kɛ jikat bɛɗlabɛn na mir mɛn kulci
kar ti*

(Mar 14.12-21; Luk 22.7-13; Yoh 13.21-30)

¹⁷ Den pɛt kɛ pari kɛ nyel burodi tu kan na yisti dagwawo, ar ni mir mɛn kulci kar Yesuyi ɖir kar ti wu wule, <<Ako ni kɛ ndu'e mɛ kɛrkɛmi'i Fɛngal Jikat bɛɗlabɛni?>>

¹⁸ Tɛ wul wur'e, <<Rɛni gip bɛni, ki zam mbarɛm goni, wul tɛ ni'e, <Ba mɛn kulci wule, wokoci gɛn mbira wi kosak a ndu a ci nyel Jikat bɛɗlabɛn na mir mɛn kulci karɛm gip bom gi.> >>

¹⁹ Ar ni mir mɛn kulci kartiyyi pi kandatu tɛ yari wur gwa, kan wu kɛrkɛm fɛngal jikat bɛɗlabɛni.

²⁰ Nan sit piwo, ar ni Yesu dām kə də tə ci fīngali na mir mən kulci kar ti kutl-cet ropi.

²¹ Nan wu den ci fīngali wo, ar ni Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, gon gip kən baa bimka am də mən nge gəni.>>

²² Ar ni ar ghun wur kan wu nəm wuli gəs na nəm-nəm, wu wule, <<Na ho bi ami ni da'a. Ko im Babomi?>>

²³ Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan den si am gip gal nəm namən gwa ni ba ri kə bi gən ka.

²⁴ Nya mbarəm ba məshka kandatu shirəm kə Yam yari den ti tun terka gwa. Ama kashto kə muntu kan ba bi Nya mbarəm ka gwa! Ar baa mani də wule gər ti ni dama.>>

²⁵ Ar ni Yahuda kan bari kə bi Yesuyi ka wule,<<Ami na, Ba mən kulci?>>Yesu nəmi ti tə wule,<<Kə yariwi na gam gi.>>

Yesu ci fīngal kə pa'i bisi

(Mar 14.22-26; Luk 22.14-23; 1 Mkr 11.23-25)

²⁶ Nan wu den ci fīngalo, ar ni Yesu pən bəredi kan tə goode Yami, tə cecceni, tə bi mir mən kulci kar ti tə wule, <<Nəm ni kə ci ni, muntuwo, dli gən ni.>>

²⁷ Kan tə pən mal kin inabi gip wuro mal tə goode Yami, kan tə bi wur mal kin inabiyi tə wule, <<Tla ni, kup gəni.

²⁸ Domici muntuwo bəran gən ni, kə gudlum shirəm kə Yam na mbarəmə, muntu kan ba ri kə shoti den bi ho'i warwat pitən kə mbarəmka na womti gwa.

²⁹ A yari ine, aa i tla mal gəri kin inabi tu da'a, se gas tu kan aa tla peli nan kən gip mulki kə Ban gwa.>>

³⁰ Nan wu wuli kono, ar ni wu to gəzən den tləndər mən kin zaitun.

*Bitərus baa wule tə mom Yesu da'a
(Mar 14.27-31; Luk 22.31-34; Yoh 13.36-38)*

³¹ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Gip gas kəno kup gin kii kətər gin kə za'əmi, den bi kə argon tu bari kə zami gən gwa. Domici ar ra na rəshi'e, <Aa bo mən le təmi kan də təmi tatlka.>

³² Ama den kaar kə tli gən gip məshi mbarəmo, aa mbubar Galili cina da ine.>>

³³ Ar ni Bitərus wule, <<Ko də wule nami kup baa kətər gəzən den bi kə argon tu bari kə zami giwo, amo aa pi untu da'a.>>

³⁴ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, gip gas kəni kapən də tus kor la yaro, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>>

³⁵ Ama Bitərus wule, <<Ko aa məsh ni nan ki, aa nge momi gika da'a.>> Ar ni nami mir mən kulci kar ti yari untu pa'e.

*Yesu shərəm na Yam su Getsemanika
(Mar 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ri las tu ba la bi'e, Getsemani gwa, kan tə wul wur'e, <<Dəm ni bartu, naa to barta a shirəm na Yami.>>

³⁷ Kan tə pən Bitərus na mimir kə Zabadi rop, ga Yakubu na Yohana, ar ni tə nəm pi dun mbatl na ghuntən hoyi.

³⁸ Ar ni tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dlər ni bar tu kə dəm ni gədən naməni.>>

³⁹ Nan tə te cina njemo, ar ni tə ngus atl den gamghurəm tə shirəm na Yami, tə wule, <<Bəba, ar ni ba piwo, pənim kumi dli tuka ngapi. Ama ba'e argon tu a ndu gwa ni kii pi da'a, se de argon tu kə ndu gwa.>>

⁴⁰ Kan tə pal đir kar mir mən kulci kar ti, tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul Bitərus'e, <<O kii mani dəmi gədən kə awa nəm na mən da'aya?

⁴¹ Dəm ni gədən kə shirəm ni na Yami, bəse kə nda ni ka gip godetəne. Ruhu nəm wi ama dli hol ndərtənka.>>

⁴² Ar ni tə pa pal rənka kə ropi, tə shirəm na Yam tə wule, <<Bəba, ar ni baa pi də pənəm kumi dli tuka da'a se amin a tlawo, naa də ndu'i gi pi.>>

⁴³ Nan tə pal điro, ar ni tə pa zam wur wu den nde umuri, domici umur nəm wur naar kawī.

⁴⁴ Ar ni tə za wuri, kan tə pa ndara kə shirəm na Yam kə bisi myakan, tə den yari nəm shirəm tu kan tə yari far gwa.

⁴⁵ Kan tə pal đir kar mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Kə'i den umur na shukutəna? Shin ni, wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitən gwa.

⁴⁶ Tli ni yam, mə ndara ni! Mən bi gən kan ta rawi!>>

Nəmi Yesu

(Mar 14.43-50; Luk 22.47-53; Yoh 18.3-12)

⁴⁷ Ti gip shirəm ituwi, ar ni Yahuda, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet ropi, cwat na mbarəm na womti, wu ra na ga tlyari səbəri, na ga dlo am da

wuri. Kiri mən keri bar ju điri Yam, na kiri kə bən ni kar wur điri.

⁴⁸ Tunka ni mən bi gəs kayi yari wur'e, <<Muntu a pi ti sumbawo*, ti ni, nəm təni.>>

⁴⁹ Na đirtən kə Yahuda kar Yesuwo, ar ni tə wul Yesuyi'e, <<Də shirmi'i ka, Mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.

⁵⁰ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Berəm, da'i pi argon tu đir ki gwa.>> Kan mbarəmi ba te cina, wu nəm Yesu.

⁵¹ Na shini untuwo, ar ni nəm gip munju kan ra na Yesuyi dli bar səbər gəs kan tə pati zher kə bari kə mən keri bar ju điri Yam gwa kəmka.

⁵² Ar ni Yesu wul ti'e, <<Pali bar səbər gika gip kumti gəsi. Domici kup muntu dlili bar səbəro, bar səbər ni baa ri ti e.

⁵³ Kə shin wule aa mani ni la'i bi Ban kan tə karim bar na mir mən kartən gəs munju kan womtitən gəzən man kə domtən kə mən bi'utu zangu kutl cet rop (72,000) kəkən tu da'aya?

⁵⁴ Ama ami ni a pi untuwo, imnu shirəm kə Yam ba laa'i den'e untu ni ba pi na mən gwawu?>>

⁵⁵ Wokociyi ni Yesu wul womti mbarəmi'e,<<Ami mən tli mbarəm mbatl gip bən na dləri den təp na, kan kə đir na ga tlyari səbər na ga dlo kə də kə nəmən gwawe? A kur dəm a kulci mbarəm te gip Bom kə Yamka, ngapo kə nəmən da'a.

⁵⁶ Ama kup muntu pini kə də argon tu ga mən yari shirəm kə Yam rəsh gip Shirəm kə Yamo, ar laa'i.>> Na kumi untuwo, ar ni mir mən kulci kar Yesuyi kup za ti kan wu kətər gəzəni.

* **26:48 26.48** *sumbawo* Al'ada shirmitən kə mən Yahuda ni də shirmi mbarəmka na bopi gəs kəme.

Yesu cina dā domtən kə mən Tloyi shirəm kə mən Yahuda

(Mar 14.53-65; Luk 22.54,55,63-71; Yoh 18.13,14,19-24)

⁵⁷ Ar ni munju kan nəm Yesuyi ri ti cina dā Kayafa, bari kə mən keri bar ju diri Yam gwa. Lasi ni mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa na kiri kə mən bən dom wuri kə tloyi shirəmi.

⁵⁸ Ama Bitərus kop ti kaar nye pərsi-nye pərsiyi, wu mbubar dā bom dā kiri kə liba kə Yami. Tə te gipi tə dām atl na mən buti bomi kə dā tə shin kandatu baa ndo gwa.

⁵⁹ Kiri mən keri bar ju diri Yam na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi kup, den ngeni seda kə lar den Yesu kədə wu zam təp kə ri gəs eka.

⁶⁰ Ama wu zam da'a, kup na mbarəm na womti yari shirəm kə lar den ti. Den kariwo, ar ni mbarəm jen rop diri,

⁶¹ kan wu wule, <<Mbarəm tu wule, <Aa tatl bom kə Yam tuka, kan gip muri myakano a tu lasi.> >>

⁶² Ar ni bari kə mən keri bar ju diri Yam tlyami, kan tə wul Yesu'e, <<Ki shirəm diya? Unun kii yari den argon tu mbarəm ju ba yari den ki gwawe?>>

⁶³ Ama Yesu yon gəsi. Ar ni bari kə mən keri bar ju diri Yami wul ti'e, <<A ngash ki na Yam mən ge mbatli, yari mi, ki ni'e Almasihu Nya yama?>>

⁶⁴ Yesu nəmi ti, tə wul wur'e, <<Aan, kandatu kə yari gwa ni, ama a yari in ka, cina dewo, kii shin Nya mbarəm njon den am shimli kə mən iko, tə den surtən gip dun yami.>>

⁶⁵ Ar ni lo ci bari kə Liba kə Yam ju kan tə tlyati lulur gəska, tə wule, <<Tə pi Yam mägən shirəmwil!

Seda unun mə'i ngeni? Kə kum mægən shirəm tu kan tə pi gwa.

⁶⁶ Unun kə shinu?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Tə ndar məštəni.>>

⁶⁷ Ar ni wu bəse ti mo'am den ba gere, kan wu bo ti. Jen ngapo wu la'i ti am kayama

⁶⁸ kan wu wul ti'e, <<Ki ni'e Almasihu fawo, pi mi anabci. Woni bo'iwe?>>

Bitərus nge momi Yesuka

(*Mar 14.66-72; Luk 22.56-62; Yoh 18.15-18,25-27*)

⁶⁹ Wokociyiwo, Bitərus ra njon te gip dəbomika, ar ni nye gər zher gon dīr kar ti, tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu ba mən Galili tu ni kira!>>

⁷⁰ Ama Bitərus nge gəs cina da wur kup, tə wule, <<A mom argon tu kə den shirəm dene gwa da'a.>>

⁷¹ Nan Biturus dəl ter tə te gip dlabəno, ar ni nye gər gon mən pi mbap gip bomi shin ti, kan tə wul mbarəm kan ra lasi gwa'e, <<Mbarəm tu ma na Yesu kə Nazarat ni tə ra.>>

⁷² Ar ni Bitərus nge gəs es na bə am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>>

⁷³ Den kaarika njemo, ar ni munju kan ra dlor lasi wul Bitərus'e, <<Untu ni, ki ma nəm gip wur ni. Gəs ləka gi ni bul kika.>>

⁷⁴ Ar ni tə nəmi pi gam gəs bi na bə am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>> Na yari untuwo, ar ni tus kor la yare.

⁷⁵ Ar ni Bitərus dami argon tu Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yaro, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>> Ar ni tə dəl te karika kan tə kul hoyi.

27

Ri Yesu cina dā Bilatus
(Mar 15.1; Luk 23.1,2; Yoh 18.28-32)

¹ Nan bar tlo kə bi cigəniwo, ar ni kiri ga Liḃa kə Yam na kiri kə bən kup mo bi kə dā wu ri Yesu eka.

² Ar ni wu ɓal tika, kan wu ri ta ti am dā Bilatus, gobna kə Roma.

Yahuda rat gam gəska
(MMK 1.18,19)

³ Nan Yahuda, muntu kan bi Yesu ka shin'e wu tloyi Yesu shirəm kədə ri ti ekawo, ar ni tə pi dun mbatli, kan tə pal rənka kar kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kiri kə bəni. Tə pali wur azurpa hauya nəm na kutl gəzəni.

⁴ Tə wule, <<A pi warwat pitənwi, nan a bi muntu pi wani pitən da'a dā ri ti eka gwa.>> Ar ni wu wul ti'e, <<Unun ghun mi? Muntuwo, damtən gi ni.>>

⁵ Ar ni Yahuda wi wurpiyika te gip Bom kə Yamka, kan tə ɗəl tə ri rat gam gəska.

⁶ Ar ni kiri ga Liḃa kə Yam yem wurpiyi wu wule, <<Ar ndari dā ne wurpiyi kəba ne wurpi kə Bom kə Yam da'a, nan wurpi bəran ni gwa.>>

⁷ Ar ni wu mo bi kan wu wur las gon na wurpiyi. Ba la bi lasi'e las kə mən tu'i tati, kədə lasi dəm ba kapi mən daki.

⁸ Ar ni kem ba la bi lasi'e, Las kə Bəran har sekəni.

⁹ Təp untuni laa'i argon tu mən yari shirəm kə Yam Irmiya yari gwa'e, <<Wu pən azurpa hauya nəm na kutli, wurpi tu kan mbarəm kə Isra'ila mo bi den dā batl den ti gwa itu.

¹⁰ Kan wu wur las kə mən tu'i tat nari, kandatu Babom wuləm ra gwa.>>

Yesu cina də Bilatus gobna kə Roma
(*Mar 15.2-5; Luk 23.3-5; Yoh 18.33-38*)

¹¹ Yesu ra dlor cina də gobna kə Romayi ituwi, ar ni gunyi ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahudaya?>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Aan, kandatu kə yari gwani.>>

¹² Ama nan kiri ga liba kə Yam na kiri kə bən ne ti lar gamo, tə shirəm da'a.

¹³ Ar ni Bilatus wul ti'e, <<Kə kum ni shirəm ju wu yari den ki gwa diya?>>

¹⁴ Ama Yesu bali ti shirəm ko nəm da'a, kan ar ba dləkən gobnayi hoyi.

Tloyi Yesu shərəm kə məshtəni
(*Mar 15.6-15; Luk 23.13-26; Yoh 18.39—19.16*)

¹⁵ Wokoci nyel jəkət bədlabəno, gobnayi ba kur pətli wur mbarəm nəm gip munju kan ra na bali gip bom moni, muntu wu ndu gwa.

¹⁶ Wokociyiwo, bar mən tli bən mbatl gon kan mbarəm mom ti hoyi gwa ra gip bom moni mən sun'e Barabas.

¹⁷ Nan womti mbarəmi dom wuro, ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Woni kə ndu'e a pətli in we, Barabas na, ko Yesu muntu ba la ti bi'e Almasihu gwa?>>

¹⁸ Domici Bilatus mom'e ghuve ni kem wur kə bi Yesu ka.

¹⁹ Nan Bilatus dəm den dandi tloyi shirəm gəso, ar ni nagər gəs kar bar na shirəm tu də wul ti'e, <<Dəl ka gip təp kə mbarəm tu kan ra na wani

pitən da gwa, domici a kum dli naar gip tlon den ti gip gasi.>>

²⁰ Ama kiri mən keri bar ju dīri Yam na kiri kə bən co mbarəm kə də wu wule, də pətli wur Barabas, kan Yesuwo, də ri ti eka.

²¹ Gobna kə Romayi ngen momi kar wur tə wule, <<Gonge ni gip rop ju kə ndu'e a pətli inwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Barabas!>>

²² Kan Bilatus ba ngen momi kar wur es tə wule, <<Unun aa pi na Yesu muntu ba la ti bi'e, Almasihu gwawe?>> Ar ni wu tli yar kup gəzən wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

²³ Bilatus pa ngen momi kar wur tə wule, <<Unun kemi? Unu wani pitən ni tə piwe?>> Ama womti mbarəmi wom bar ra wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

²⁴ Nan Bilatus shin ti'i mani pi argon da'a, mbarəm es den ndu'i tli mbatl naar kawo, ar ni tə nge mal kan tə ho am gəska cina da wur tə wule, <<Pun ni am gən ra gip shoti bəran kə mbarəm tu. Muntuwo ge gin ni!>>

²⁵ Ar ni mbarəmi kup nəm wu wul ti'e, <<Naa də bəran gəs dəm den gam gəmi na mimir gəmi.>>

²⁶ Kan tə pətli wur Barabas. Tə bi bi də bo Yesu, kan də ba tika den kini.

*Mən bi'utu lo Yesu
(Mar 15.16-21; Yoh 19.2,3)*

²⁷ Ar ni mən bi'utu kə gobna te na Yesu gip bom kə gobna kə Romayi, kan wu la bi domtən kə mən bi'utu kup wu gandəl tika.

²⁸ Wu tusi ti tutul dli gəs ka, kan wu la'i ti zili tlyari luluri.

²⁹ Ar ni wu pi ti lish kə gun ka ire, wu kemi ti sur gami. Kan wu kem tə nəm dlo na am gəs kə shimli, wu ngus cina da ti, wu wuli ti den kaar bi'e, <<Də shirmi'ika ra, gun kə mən Yahuda!>>

³⁰ Wu bəse ti mo'əmi kan wu nəm dloyi wu pi ta bə gəs den gami.

³¹ Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tusi ti zili tlyari luluri ka, kan wu la'i ti gwasi. Ar ni wu ndara nan ti kə də wu ba tika den kini.

Ba Yesuka den kini

(Mar 15.22-32; Luk 23.27-43; Yoh 19.17-27)

³² Nan wu den ritəno, ar ni wu mo na mbarəm kə Sairin gon mən sun Siman, wu kem ti tə pən kin kə ba'i Yesuyi.

³³ Wu ri las tu ba la bi'e, Golgota gwa (Ba kula gam ituwi).

³⁴ Kan wu bi ti mal gəri kin inabi nan kurtli na dasi bar gon gwa, kə də tə tla. Ama nan tə la ləka denewo, ar ni tə nge tleka.

³⁵ Nan wu ba ti den kiniwo, ar ni wu rabe lulur gəs təp kə ba la'i guri'a.

³⁶ Den kaar kə untuwo, ar ni wu dəm lasi wu den ne ger den ti.

³⁷ To gami da ti kawo, ar ni wu rəsh shirəm den ar gontu təpi wani gwa, MUNTU NI'E YESU, GUN KƏ MƏN YAHUDA.

³⁸ Mur mən tare təp jen ra rop kan ba wur den kin nan ti gwa, gon den am shimli, gon ngapo den am yali gəsi.

³⁹ Mbarəm ju ba wushe ma wu nəmi ti pi məgən shirəmi, wu den kungət gami.

⁴⁰ Wu den wultən'e, <<Ki kan kə wule, ki yasi bom kə Yamka, kan kə tu gip muri myakan. O ki

Nya Yam ni fawo, dɛli gam gi, kɛ dɛl ka sur den kin tu kan ba ki gwa!>>

⁴¹ Untuni es kiri mən keri bar ju ɖiri Yami, na mən kulci mbarəm den tɛlankur Kulci kɛ Musa na kiri kɛ bən lo ti.

⁴² Wu wule, <<Tɛ dɛli jeni, ama tɛ mbu dɛli gam gɛs da'a! Ti ni'e gun kɛ mən Isra'ila! Naa tɛ dɛl sur den kin tu kan ba ti gwa kan mɛ ngəsh mi den ti.

⁴³ Tɛ ne mbatl den Yami. Naa dɛ Yami dɛli ti kəkəni, tin tɛ ndu ti gwa, domici tɛ wule, <Ami Nya Yam ni.> >>

⁴⁴ Untuni es mur mən tare guntɛp ju kan ba wur den kin nan ti gwa pi ti mɛgən shirəmi.

Məshɛn kɛ Yesu

(Mar 15.33-41; Luk 23.44-49; Yoh 19.28-30)

⁴⁵ Ar ni dəmən nga las ka kup, gip dlom pɛtɛ, ar ba ri gɛlla am myakan kɛ siti.

⁴⁶ Bar kɛ gɛlla am myakan kɛ sitiwo, ar ni Yesu tli yar yam tɛ wule, <<Eloi, Eloi, lama sabaktani? >> Mun tu ni'e, <<Yam gəni, Yam gəni, unun kem kɛ balim karwe?>>

⁴⁷ Nan jen kan ra dlɔr lasi kum untuwo, ar ni wu wule, <<Tɛ den la'i bi Iliya wi.>>

⁴⁸ Ar ni nəm gip wur na zhotən kɛtɛr tɛ pən soso tɛ gi na mati mal inabi, tɛ bal den dlo tɛ ta'i Yesu kɛ dɛ tɛ tla.

⁴⁹ Kan nami mbarəmi ba wule, <<Kəkəno za ti ni, naa mɛ shin ko Iliyayi baa sur dɛli ti.>>

⁵⁰ Nan Yesu tli yar yam eso, ar ni tɛ kotl mbatlka.

⁵¹ Gip wokociyi ni labɛlɛ kɛ gip Bom kɛ Yam tlyatka gip dlom sur gami ar su atli. Kan atl ba jirkɛt ti, ga sɛla ba tatlka.

⁵² Kan ga gambæci ba bulka, dli kə mbarəm kə Yam na womti kan məsh ka baa tli na rai.

⁵³ Wu dəl ka gip gambæci gəzəni, den kaar kə tlitən kə Yesu gip məshi mbarəmo, kan wu te gip Bən kan ra dləran gwa, wu dəl kar mbarəm na womti.

⁵⁴ Nan bari kə mən bi'utu na munju kan den buti Yesuyi shin jirkəttən kə atli na bar ju kan pi kupo, ar ni bərti nəm wur kan wu wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>

⁵⁵ Mətli jen ra na womti njeen kan den shini bar ju den pitən gwa. Wu kop ni Yesu ter Galili kə də wu ne ti am ra.

⁵⁶ Gip mətliyiwu, ga Maryamu kə Magadala, na Maryamu nasi ga Yakubu na Isubu, na nasi mimir kə Zabadi ra.

Kapi Yesu

(Mar 15.42-47; Luk 23.50-56; Yoh 19.38-42)

⁵⁷ Nan sit piwo, ar ni ba mən wurpi gon kə Arimatiya mən sun'e Isubu dīri, ti ma nye mən kulci kar Yesu ni.

⁵⁸ Tə te kar Bilatus tə liri dli kə Yesu, ar ni Bilatus bi bi den'e də bi ti.

⁵⁹ Ar ni Isubu pən dliyi kan tə ghumka na pel ghol tutul ghumi məshi mbarəme,

⁶⁰ kan tə la dliyi gip pel gambæci gəs kan tə mbun den tu səla gwa. Tə kutəl bar tat kan tə le bi gambæci'ika na ri kan tə ndara.

⁶¹ Maryamu kə Magadala na Maryamuyi mən nəm ra njon cina də bi gambæci'i.

Mən ne ger den gambæci'i

⁶² Nan bar tlo den pət shukutən kə mən Yahu-dawo, ar ni kiri mən keri bar ju điri Yam na mən me gam kə Parise ri kar Bilatus.

⁶³ Wu wul ti'e <<Də Yam za ki ra, mə dami wi'e wokoci tu mən ceni lar tu ra na ge mbatlo, tə wule, <Den kaar kə muri myakano, Aa tli na ge mbatl esi.>>

⁶⁴ Ra'untuwo, bi bi kə də ri but gambəci'i ar ri muri myakan. Də pi untu bise də mir mən kulci kar ti pi mur kə dli gəska kan wu yari mbarəm'e, tə tli ni ka gip məshi mbarəme, kan də setən kə kəkən man kə pariyi.>>

⁶⁵ Bilatus wul wur'e, <<Yem ni mən bi utu kə ri ne ni ger den gambəci'i kandatu kii mani gwa.>>

⁶⁶ Ar ni wu ri but gambəci'i təp kə ba be am kə gunyi den tat tu le gambəci'i ka nari gwa, kan wu pa wi mən bi utu kə də wu buti.

28

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

(Mar 16.1-8; Luk 24.1-12; Yoh 20.1-10)

¹ Bar tlo kə bətloni den kaar kə pət shukutən kə mən Yahuda, den pət kə nəm kə sati, ar ni Maryamu kə Magadala na Maryamu mən nəmi, ri kə shini gambəci'i.

² Wule gip njipkər gere ar ni atl jirkət ti, kan mən kartən kə Yam gon ba dəl sur yam tə kutəl tat kan le bi gambəci'ika nari gwa, tə dəm gəs deni.

³ Tə den cirtən wule ci bi kə Yami, tutul dli gəs es ra gholi puun wule auduga.

⁴ Ar ni bərti ci mən buti gam bici'i den mən kartən kə Yami, wu zhizhim wur kan wu nda atlka wule məshi mbarəme.

⁵ Ama mən kartən kə Yami wul mətliyi'e, <<Ba də bərti ci in ni ka da'a, a mom'e kən ni den ngeni Yesu kan ba tika den kin gwa.

⁶ Tə ra də da'a, tə tli gəs gip məshi mbarəmka wi kandatu tə yari gwa. Dir shin ni las tu kap ti gwa.

⁷ Rə ni ka na zhotəne, kə yari ni mir mən kulci kar ti'e, <Tə tli gip məshi mbarəmka wi. Tii mbubar atl kə Galili cina da ine. Barta ni ki shin ti.> Ar gon tu a dir kə də a yari in gwa itu.>>

⁸ Ar ni mətliyi za gambəci'i na zhotən gip bərti, ama laa'i na ghol mbatli wu kətər kə də wu ri yari mir mən kulci kar ti.

⁹ Wule gip njipkər gere ar ni Yesu mo nan wur kan tə wul wur'e, <<A shirmi in ka.>> Ar ni wu ngus kan wu nəm asəm gəs wu bote ti.

¹⁰ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba də bərti ci inni ka da'a. Ri yari ni mir byar wu te gip atl kə Galili, bar ta ni wu shiməni.>>

Mən buti gam bəci'i yar argon tu kan pi gwa

¹¹ Nan mətliyi den təp ndaratəno, ar ni jen gip mən bi'utu mən buti gambəci'i te gip bən kə də wu yari kiri mən keri bar ju dīri Yam bar ju kup pi gwa.

¹² Ar ni kiri Liba kə Yam na kiri kə bəni mo gam wu dar bi, kan wu bi mən bi'utuyi wurpi mən nartəni,

¹³ wu wul ga mən bi'utuyi'e, <<Wul ni'e, mir mən kulci kar ti ni dīr kə gas kan wu pi mur kə dli gəska nan mən den nde umur gwa.

¹⁴ Shirəm tu ni ri kəm də gobna kə Romawo, mi mom ar gon tu mi yari ti kan baa kem tii hukunte'in dagwa.>>

¹⁵ Ar ni mən bi'utuyi nəm wurpiyi wu pi kan-datu wul wur'e də wu pi gwa. Shirəm tuwo har sekən mbarəm kə Yahuda ba pi shirəm deni.

*Mbap tu Yesu bi mir mən kulci kar ti gwa
(Mar 16.14-18; Luk 24.36-49; Yoh 20.19-23;
MMK 1.6-8)*

¹⁶ Ar ni mir mən kulci kar ti kutl-cet nəmi te gip Galili, wu to den tləndər tu kan Yesu yari wur'e wii mo gwa.

¹⁷ Nan wu shin ti wo, ar ni wu ngusi ti, ama jen gəzən cen mbatl ka.

¹⁸ Ar ni Yesu đir kar wur tə wule, <<Iko kə to yamka na kə den atlo kup bim kawi.

¹⁹ Ra'untuwo, rii pi ni mbarəm kə atl kup wazu, kə pi wur ni batisma gip sun kə Bəba, na kə Nya, na kə Ruhu kə Yami,

²⁰ kə pa kulci wur ni wu kop kup argon tu a yari in kə pi gwa. Na ho bi, ami ra nan kən ko gigasi, ar ri patən kə zhan kup.>>

Zul

The New Testament in the Polci language of Nigeria:

Zul

copyright © 2023 Seed Company in collaboration with Language Developers and Bible Translators Association

Language: (Polci)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 26 Jul 2025 from source files dated 3 Jul 2025

966ae514-e466-5db9-a2c4-48a0e108d406